

TIENSTIENS

HARDLEERS EN ONGESCHOOLD - NR 9 - MAART 2007

HIER SPREEKT MEN NEDERLANDS! OVER TAAL EN IDEOLOGIE | VIJF VOOR
TWAALF VOOR GENTS WOONBELEID | LIFE'S A BITCH: SCHOOLBANK- EN WC-
DEURPOËZIE | EEN POSTKANTOOR IN UW BUURT? VERGEET HET MAAR!

COLOFON

Radar is een open samenwerkingsverband tussen een aantal individuen en organisaties. Ze brengen vier keer per jaar de stadskrant TiensTiens uit, gekoppeld aan een interactieve website (www.tienstiens.org). In 2006 zet Radar onder de noemer 'de Stoot van de Stad' ook stedelijke acties op het getouw.

REDACTIE

Pascal Debruyne, Mathias Bienstman, Michaël Calcoen, Koen De Stoop, Marlies Casier, Berber Verpoest, Nathan Hertogen, Wouter Brauns, Lien De Coster, Klaas Ysebaert, Elke Van Royen, Elias Vlerick, Frederik Matthijs, Lieven Deflandre, Christiaan De Beuckelaer, Greet Simons en Eveline Depoorter

BEELDREDACTIE

Freddy Willems, Hendrik Braet, Aäron Willem, Michel Delaeter, Koen De Munter, Elke Decruynaere, Elke Vanroyen, Hans De Keyser

WEBREDACTIE

Jan Versluys, Elias Vlerick, Aäron Willem

HOOFDREDACTIE

Pascal Debruyne, Tyron Van Hee, Sarah Keymeulen, Mathias Bienstman, Freddy Willems

EINDREDACTIE

Annemie Cautaerts, Sarah Keymeulen

VORM & COVERILLUSTRATIE

Mario Debaene

CONTACT

Stadskrant TiensTiens
Sint-Kristoffelstraat 24
9000 Gent
redactie@tienstiens.org
0477/982625

ADVERTENTIES

Mail naar redactie@tienstiens.org

INHOUD

Edito	p. 3
Gentse standbeelden... en hun vervelende koloniale verleden	p. 4
Eigenaardigeliefdesschool	p. 5
KTA Lindelei. De oudste technische school van Vlaanderen verdwijnt	p. 6
Schamper overschat zichzelf amper	p. 9
Vijf voor twaalf voor Gents woonbeleid	p. 10
We don't need no education	p. 12
De film van je leven. Atelier autonome beeldvorming	p. 13
Het zondagavondgevoel. Schoolverhalen van schipperskinderen	p. 14
Brugfiguren versterken band tussen ouders en school	p. 16
Hier spreekt men Nederlands! Over taal en ideologie	p. 18
Een park in Casablanca	p. 20
Erik Swyngedouw: 'De stad is het front van de politieke strijd'	p. 22
Op de barricaden. De boodschap van Frans Wuytack	p. 25
Life's a bitch. Schoolbank- en WC-deurpoëzie	p. 28
Freinet- en methodescholen	p. 30
Ik was	p. 31
Een postkantoor in je buurt? Vergeet het maar!	p. 32
Gentse stadsgezichten	p. 33
Mijn vrolijke onbekende	p. 34
Duifke licht	p. 36

LEVENSLANG LEREN

In het Gents klinkt leren als 'lieren' en is een ladder een 'liere'. Taalkundig een mooie samenhang om aan te geven hoe je via het onderwijs de maatschappelijke ladder beklimt. Onderwijs emancipeert. Dat bleek al tijdens de democratisering van het onderwijs enkele decennia geleden. Dat het niet al goud is wat blinkt, werd recent pijnlijk duidelijk. Het Vlaams onderwijs is goed, zeer goed zelfs volgens internationaal onderzoek. Maar tegelijkertijd is de kloof tussen 'goede' en 'slechte' leerlingen in Vlaanderen gigantisch. Wat voor de ene een ladder is, is voor de andere een onoverkomelijke hindernis.

Voor wie leren in het lijf zit, zijn de mogelijkheden eindeloos. Binnen en buiten het klassieke onderwijs. De school werpt haar oude gewaden af. Gedaan met knikkeren op de koer. Allerlei nieuwe vormen van onderwijs dienen zich aan: projectonderwijs, uitwisselingsprogramma's, onderwijs op afstand, e-learning, ervaringsonderwijs, enzovoort. Binnen het hoger onderwijs kan men blijven manama'en of banaba'en. Maar voor wie niet aardt op school is al dat leren een hel. Het verlengen van de schoolplicht van 14 naar 18 jaar was en is nog steeds een soort dodentocht voor wie die de schoolbanken vroegtijdig wil ruilen voor de werkvloer. Voor zij die niet willen of kunnen levenslang leren is onderwijs geen ladder, maar een stok. Een stok waarmee ze dikwijls hun hele leven lang de marge van de maatschappij ingeknuppeld worden. Zonder diploma bij de andere *sans papiers*.

papier, zouden toch de volgende trede op de ladder moeten mogen beklimmen? Nu stoten ze al te dikwijls tegen het diploma-plafond. Men zegt wel dat iedereen te allen tijde terug naar school kan, maar dat geldt vooral voor hen die al een paar diploma's op zak hebben. Wie in de praktijk ervaring heeft opgebouwd, kan die ervaring nu echter verzilveren in een ervaringsdiploma. Een perfecte constructie, die de veelheid aan 'leervormen' en het belang van diploma's erkent om ergens te geraken in het leven.

Blijft de vraag hoe je leren in het verplicht onderwijs aantrekkelijk en uitdagend houdt, ook voor de jongeren zonder zitveles. De antwoorden zijn simpel: door nieuwsgierigheid en waardering. De realisatie ervan is iets moeilijker. Wie de gepaste waardering krijgt voor zijn kunnen, voelt zich groeien, blijft geïnteresseerd en staat open voor nieuwe kennis. Het is jammer dat zo'n essentieel onderdeel van het leerproces vaak over het hoofd gezien wordt. En uiteraard moet iedereen leren lezen, schrijven en rekenen, maar voor sommige leerlingen staat de school gelijk aan hele dagen in de banken hangen en niets 'echt' mogen doen. Enkel wie interesse heeft en nieuwsgierig gemaakt wordt, leert. Dus moet het onderwijs inspelen op interesse en deze aanwakkeren. Dat vloekt nogal eens met het leerprogramma en de eindtermen. Enkel de methodescholen, waar we in Gent ruim mee bedeed zijn, staan daarin al wat verder.

Toch moet het mogelijk zijn om eerst interesse op te wekken en de cijfers en letters te zien als het logische gevolg daarvan. Wie zich absoluut met een auto wil verplaatsten, blokt toch ook voor zijn theoretisch rijexamen? Maar dat betekent wel een serieuze herprogrammatie van het onderwijs.

En ook na het verplichte leertraject blijven waardering en interesse belangrijk. Daarom moet de economie boeiende banen scheppen en daar de gepaste waardering aan koppelen. Een moeilijke uitdaging, maar één die onze politici niet lang meer uit de weg zullen kunnen gaan...

DE REDACTIE

handtekening(en)	OVERSCHRIJVING OF STORTING																																						
datum ondertekening <table border="1"><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table>																																							
Bij manuele invulling, één zwart (of blauw) karakter per vakje		Niet ter betaling aanvaarden																																					
memodatum (facultatief) <table border="1"><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table> (enkel voor uitvoering in de toekomst)													bedrag <table border="1"><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table>													EUR 20	CENT 00												
rekening opdrachtgever <table border="1"><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table>																																					rekening begunstigde 523 - 0460379 - 92		
naam en adres opdrachtgever <table border="1"><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table>																																					naam en adres begunstigde Radar vzw/Tiens-Tiens		
mededeling (in HOOFDLETTERS) Om ons voortbestaan te garanderen, hebben we uw steun nodig!																																							
Bij giften vanaf 20 euro krijgt TiensTiens een jaar lang thuis bezorgd.																																							
Hieronder niets schrijven																																							

GENTSE STAND

... EN HUN VERVELENDE KOLONIALE VERLEDEN

© Freddy Willems

Standbeelden vertellen bij voorkeur de geschiedenis zoals de plaatselijke machthebbers die graag zien. Die geschiedenis is soms wat gezwollen en ouderwets, maar niemand heeft er echt last van. Als de opinie over het verleden verandert, kan dat evenwel tot vervelende situaties leiden. Want wat gebeurt er als zo'n vervelend artefact uit het verleden leidt tot politieke manifestaties en beloftes van het stadsbestuur?

Wie door Gent wandelt, ontmoet tientallen standbeelden en gedenkplaten. De meeste van die creaties vertellen het verhaal dat Gent graag over zichzelf hoort: het verhaal van een rebelse, kunstminnende en sociaalvoelende stad. Maar sommige monumenten vertellen gewoon hun eigen verhaal, en daar zit de stad mee verveeld. Doorn in het oog zijn de koloniale gedenktekens die herinneren aan de periode dat Kongo de privé-speeltuin was van Leopold II. Gent heeft drie zulke gedenktekens. Twee ervan zijn te vinden in het 'Kongoparkje' achter het Zuidpark. Het eerste gedenkteken is een grote, op de grond liggende ster.

Op de ster staan de namen van de 65 Gentenaars die vóór 1908 in Kongo omkwamen. In een nis tegenover de ster staat het tweede gedenkteken, een borstbeeld van koning Leopold II.

Het opvallendste Kongomonument staat in het Citadelpark, vlakbij het Smak. Het is een kunstmatige rots, met bovenop een zwart beeldje, 'het Moorke'. Onder het beeldje staat een medaillon met de gezichten van de gebroeders Van de Velde, beiden pioniers in Kongo. Het 'Moorke' in kwestie heette eigenlijk Sakala en was de zoon van een lokale chef en soldaat in het Kongolese leger. Lieven Van de Velde bracht hem in 1884 mee naar België. Sakala was waarschijnlijk de eerste Kongolees die ons land bezocht, al had hij ongetwijfeld niet verwacht dat hij daardoor halfnaakt op een rotspartij zou belanden.

Het 'Moorke' stamt al uit 1888, de andere monumenten uit 1936 en 1955. Ondertussen is ons beeld van het koloniale Kongo sterk veranderd. Weinigen geloven nog dat Leopold II in Kongo bezig was met het bestrijden van slavernij en het verspreiden van de beschaving. Integendeel: het is inmiddels alom bekend dat zijn ongebreidelde winstbejag aanleiding gaf tot uitbuiting en beestachtige wreedheid. Het systematisch afhakken van de handen van weerspannige Kongolezen groeide uit tot het symbool van Leopolds Kongobeleid. Internationale verontwaardiging hierover dwong Leopold in 1908 Kongo aan België te 'schenken'.

In België is de algemene verontwaardiging over Leopolds gedrag van recentere datum. Boeken en televisieprogramma's over de koloniale exploten van Leopold II hebben dit de laatste jaren erg versterkt.

Ook Spirit-Gent kijkt blijkbaar televisie. Naar aanleiding van een tv-documentaire organiseerde die partij op 21 juli 2004 een protestactie in het Kongoparkje. Spirit vond dat er historische duiding bij de monumenten moest. Het stadsbestuur had oren naar die klachten.

In november 2004 kondigde schepen van groen Lieven Decaluwé (toevallig ook Spirit) aan dat bij de Gentse koloniale monumenten infopanelen zouden komen. De schepen verklaarde in de Morgen: "Ons Kongo-verleden is niet zo genereus als die monumenten doen vermoeden. Vroeger stelde men de geschiedenis altijd beter voor dan ze werkelijk was, zonder oog te

BEELDEN

hebben voor de sociale ellende die figuren als Leopold II hebben veroorzaakt. Daarom leek het ons passend om daar een kanttekening bij te plaatsen.” Soortgelijke verklaringen verschenen in de VUM-kranten. Het project werd door de stad zelfs gezien als een proefproject. Na evaluatie zou ze misschien ook bij andere monumenten infopanelen plaatsen. Al die eensgezindheid en verontwaardiging over het onrecht in de wereld, het is bijna ontroerend. Bijna. Alleen: de panelen zouden in de loop van 2005 geplaatst worden, maar ze staan ze er nog altijd niet. Wat is er

Moet er historisch correcte duiding komen bij ‘foute’ monumenten?

met de panelen gebeurd? Het kabinet van de nieuwe schepen van groen, Tom Balthazar (SP.a), moest het antwoord schuldig blijven. Het plan was op het kabinet schijnbaar onbekend. Er zou evenwel navraag gedaan worden bij ‘de diensten’ en men hoopte snel antwoord te kunnen geven. Dat bleek niet echt het geval. Ook nadat de door het kabinet opgelegde deadline verstreken was, bleef het lot van de panelen onbekend. Op het kabinet blijft men intussen hopen. En wij met hen, maar tot op heden hebben we nog geen antwoord mogen ontvangen.

Het protest tegen de ‘politiek foute’ koloniale monumenten beperkte zich in Gent tot nu toe tot politiek protest. In Oostende ging het er anders aan toe. Daar hakte de actiegroep ‘de Stoete Ostendenoare’ de hand af van een van de Kongolezen die op de zeedijk in dankbaarheid naar Leopold II opkijken. De stouterikken eisten in ruil voor de hand... een bordje met historische duiding. Ook dat is er niet gekomen, maar de stad heeft - ietwat lafhartig - besloten de hand niet te herstellen, omdat het beeld zo ‘beter beantwoordt aan de historische realiteit’. De Oostendse beeldenstormers lieten het daar niet bij. In januari 2005 bekladden ze het standbeeld van Boudewijn met rode verf, uit protest tegen zijn rol in de zaak Lumumba. In Gent is het standbeeld van Boudewijn in het Zuidpark vooralsnog van vandalisme gevrijwaard gebleven, behalve dan in een aflevering van Flikken. Daarin werd het met verf besmeuren van het

standbeeld al meteen tot een jaarlijkse traditie verheven.

Men kan zich afvragen of historisch correcte duiding bij monumenten wel nodig is. Die dingen zijn geplaatst in een ander tijdperk en zijn daarvan een blijvende getuigenis. Het wordt echter anders als je kijkt naar monumenten die verband houden met aan de Gentenaars aangedaan onrecht. In 1966 kreeg Gent van de stad Toledo een geschenk: een standbeeld van Karel V. Het werd uiteindelijk geplaatst op de site van het vroegere Prinsenhof, de plaats waar Karel geboren werd. In datzelfde Prinsenhof hadden de Gentenaars na een opstand in 1540, blootsvoets en met een strop om de hals, voor Karel moeten knielen en vergiffenis moeten vragen. Gent aanvaardde het standbeeld, maar was de vernedering niet vergeten. In 2000 - het Keizer Kareljaar - plaatste de Stad net buiten het Prinsenhof het standbeeld van ‘de Stroppendrager’. Dat standbeeld staat trots rechtop en kijkt uitdagend in de richting van Keizer Karel. Onder de Donkere Poort, het enige deel van het Prinsenhof dat nog overeind staat, plaatste de stad ook gedenkplaten die weinig aan de verbeelding over laten. Alle 56 Gentse politieke en religieuze slachtoffers van het bewind van Karel V staan vermeld, met de manier waarop ze aan hun eind gekomen zijn: onthoofd, verbrand of zelfs levend begraven. Het is niet de enige slachtofferherdenking in Gent. Verspreid over de stad zijn er meer dan honderd monumenten en gedenkplaten met namenlijsten voor de zowat 1.600 Gentenaars die omkwamen tijdens de Eerste Wereldoorlog. Na de Tweede Wereldoorlog werden die monumenten uitgebreid met de namen van nieuwe slachtoffers.

Uiteraard is er niets mis met het nadrukkelijk herdenken van slachtoffers. Het brengt het verleden terug tot zijn rauwe werkelijkheid. Wanneer men de ‘eigen’ slachtoffers van ‘vreemd’ onrecht met zoveel overtuiging herdenkt, mag men dat echter ook doen voor ‘vreemde’ slachtoffers van ‘ons’ onrecht. Verklarende infopanelen bij de Kongomonumenten zouden in dat opzicht meer dan welkom zijn.

WOUTER BRAUNS

Wanneer de stad alsnog ontdekt wat er met de panelen is gebeurd en meedeelt of ze al dan niet geplaatst zullen worden, lees u het op onze website: www.tienstiens.org.

VERS VAN DE PERS

EIGENAARDIGELIEFDESSCHOOL

De dag begint voor mij
Aan mijn ingeboterde bank
Mijn bronstige aandacht
Suddert in de heteluchtklas
Wij zweetkinderen
Dromen van een échte brand
Waar in alle sappen verdampen
We dromen van een bom
Om op te vliegen
Die van Dr. Strangelove
Gekookt kom ik buiten.
Verblind door het zonlicht
Stolt ook mijn kop
Oplichtende notitie:
“Als licht niet kan ontsnappen,
kan ook niets anders dat.”*

AÁRON WILLEM

* Stephen Hawkin over zwarte gaten

KTA LINDELEI

DE OUDSTE TECHNISCHE SCHOOL VAN VLAANDEREN VERDWIJNT

© Hans Dekeyser

Het Koninklijk Technisch Atheneum Lindelei is bekend tot ver buiten Gent. De school ligt al sinds haar ontstaan in 1825 aan de Coupure, die toen nog een land- en tuinbouw gebied was. De nijverheidsschool is de oudste technische school van Vlaanderen. Op het einde van dit schooljaar verlaat de school haar historische site. De gebouwen zijn al een tijdje niet langer aangepast aan de noden van het hedendaagse technische onderwijs.

EEN 'CLYN HUYZEKEN' AAN DE LINDELEI

In 1434 vestigden zich kloosterzusters op de plaats waar later het KTA zou komen. Ze kregen er een 'clyn huyzeken' om in te wonen. Twintig jaar later bouwden ze er een klooster en een kerk. Nog later, in 1545, kwam er een school voor meisjes uit welgestelde families. Dat verklaart waarom er aan de Lindelei, die een erg geschikte ligging had voor het laden en lossen van schepen,

geen scheepvaartactiviteiten ontwikkeld werden. Het klooster liet die activiteiten verbieden in de omgeving van de school. Het klooster verdween in 1783 toen Jozef II, de Keizer Koster, de macht van de Kerk wou afbouwen en verschillende kloosterorden afschafte.

De gebouwen en de site kregen in de jaren daarna verschillende bestemmingen. In de gebouwen langs de Sint-Agnetestraat werd bijvoorbeeld een 'Werkhuis van Liefdadigheid' ondergebracht. In dit werkhuis werden bedelaars en vagebonden opgesloten om te werken. Met de opkomst van het industriële kapitalisme deed ook een nieuwe arbeidsmoraal van ijver en productiviteit zijn intrede. Rondtrekkende, werkbekwame bedelaars waren een aanfluiting van die arbeidsmoraal en moesten dan ook gedisciplineerd worden. Door hen ijver en routine aan te leren probeerde men de vagebonden op een productieve manier in te schakelen in de nieuwe econo-

mische orde. De tuchthuizen konden echter niet concurreren met de echte werkhuizen en waren verlieslatend, ondanks de giften van rijke burgers en de toelagen van de stad Gent.

DE INDUSTRIALISERING EN HET ONTSTAAN VAN TECHNISCHE SCHOLEN

Het leren van een vak gebeurde lange tijd al doende op de werkplaats. Ouders van leerlingen sloten een contract af met een meester, waardoor hun zoon lid werd van een gilde. Naarmate de leerling vorderde werd hij gezet en meester. Tijdens de 18de eeuw ontstonden steeds meer nijverheden buiten de gilden om. Voor een hele reeks beroepen werden jongeren dus niet langer op een systematische manier opgeleid. De arbeidsproductiviteit was dan ook laag en de technologische en economische ontwikkeling werden erdoor afgeremd. Om de economische expansie te stimuleren tracht-

te landvoogd Karel van Lorreinen een ingenieursopleiding in te richten, maar het plan mislukte.

Ondertussen bleef de behoefte aan geschoolde arbeiders toenemen. Met de doorbraak van het industriële kapitalisme werd Gent meer dan ooit het economische centrum van Vlaanderen. Vooral de katoenindustrie ontwikkelde zich stevig. Omdat er een gebrek was aan geschoolde arbeiders lieten fabrieksbazen Engelse arbeiders overkomen. Toen de Hollandse koning Willem I in 1817 de universiteiten van Gent en Luik oprichtte, wilde hij dat er naast die universiteiten ook een school zou bestaan die praktisch georiënteerde lessen werktuigkunde en scheikunde gaf. Dit leidde in 1827 tot de oprichting van de eerste technische school in België, de School voor Kunsten en Ambachten in Gent. De school werd gehuisvest in het oude Sint Agneteklooster aan de Lindelei.

In de doelstellingen van de school werden de verhoging van de arbeidsproductiviteit en de creatie van meerwaarde gekoppeld aan sociale emancipatie en verhoging van de lonen. In het oprichtingsdecreet staat als doelstelling van de school te lezen: 'aan den werkman een wetenschappelijk onderwijs verschaffen dat hij in de werkplaats niet kan verkrijgen, hem daardoor de middelen aan de hand te doen om zijn stoffelijken toestand te verbeteren, zijn verstand te ontwikkelen door hem op te leiden tot de kennis der algemene wetten die de verandering van de stof regelen, en hem aldus trapsgewijze aan de dwingelandij van de sleur onttrekken, de economische waarde van zijn arbeid verhogen, hem ertoe in staat stellen bij te dragen tot de toename van de voortbrenging en de verhoging der lonen'.

DE UITBOUW VAN DE NIJVERHEIDSSCHOOL

Na de Belgische onafhankelijkheid werd de school overgenomen door het Gentse stadsbestuur. Gent betaalde de gebouwen, maar de wedden en de aanstellingen van het onderwijzend personeel waren — wegens het belang dat hieraan gehecht werd — voor rekening van de minister van Onderwijs. De uitbouw van de Gentse nijverheidsschool verliep parallel met de ontwikkeling van de Gentse industrie. De stormachtige ontwikkeling van de Gentse textielsector deed de nood ontstaan om vakopleidingen, althans voor ploegarbeiders en technici, niet langer individueel en op de werkplaats te organiseren, maar collectief en op een centrale plaats: de school. Zo werd in 1849 een speciale school voor nijverheidstekenen en weefkunde opgericht omdat de sterk gemechaniseerde Gentse textiel industrie behoefte had aan machinetekenaars. In het begin van de 19^{de}

eeuw was er in Gent geen enkele lokale tekenaar, tenzij een Duitser of een Engelsman.

De school kreeg een dubbele structuur. De arbeiders en ambachtslieden kregen 's avonds en in het weekend, dikwijls na werkdagen van tien uur, les in het Nederlands. Ze werden opgeleid tot stokers, machinisten (van stoommachines) en ploegbazen. De daglessen werden in het Frans gegeven en gevolgd door de zonen van fabrieksbazen en kaderpersoneel. Omdat Gent het economische centrum van Vlaanderen was, drong de verfransing er het verst door. De taalscheiding was een sociaal, veeleer dan een geografisch, onderscheid en deze scheiding tussen elite en 'gewoon volk' kwam dus ook in het onderwijs tot uiting. De fabriekszonen en het kaderpersoneel kregen wiskunde, handel en vreemde talen. De toenemende handel

*De Gentse nijverheidsschool
verwierf prestige doordat
haar oud-leerlingen in Gent
nieuwe bedrijven oprichtten
en belangrijke functies
innamen in binnenlandse en
buitenlandse bedrijven.*

met het buitenland maakte dit soort onderwijs noodzakelijk. In 1894 wordt dit taalonderwijs door Jan Wannijn uitgebouwd tot een eigen talenschool: het *Commercial and Polyglot Institute*. Na de Eerste Wereldoorlog moet Jan Wannijn ontslag nemen wegens collaboratie met de Duitsers. Hij verhuisde zijn school, die bekend werd als de *English Club*, naar de Savaanstraat.

WEINIG ALGEMENE VORMING

De school groeide snel uit tot de grootste Belgische nijverheidsschool. In 1884 waren er 1165 leerlingen ingeschreven. De Gentse nijverheidsschool verwierf prestige doordat haar oud-leerlingen in Gent nieuwe bedrijven oprichtten, belangrijke functies innamen in binnenlandse en buitenlandse bedrijven of op andere manieren uitblonken. Leo Baekeland, de uitvinder van velox fotopapier en bakeliet, volgde avondlessen op de nijverheidsschool. Een van de kunststoffen uitgevonden door Baekeland (phenolic) lag aan de basis van het Gentse bedrijf Vynckier. Ook de begaafde Gentse natuurwetenschapper en fotograaf Désiré Van Monckhoven en de schilder Théo Van Rhysselberghe liepen er school. Gentse industriëlen zoals Paul de Smet de Nayer, Pierre Rosseel en de latere burgemeester Emile Braun onderhielden nauwe contacten met de school. Ze zetelden in het bestuurscomité van de school, pleitten voor nieuwe richtingen die aan hun groeiende behoefte naar geschoolde arbeidskrachten voldeden, zorgden ervoor dat de school over de juiste uitrusting en machines beschikte en gaven de leerlingen werk in hun fabrieken. De school was dan ook bijzonder goed uitgerust en had haar eigen bibliotheek, leeszaal en museum.

Opmerkelijk is dat de school al vroeg meisjes toeliet in het beroepsonderwijs (het technisch onderwijs bleef voorbehouden voor jongens). In 1863 werd er een cursus tekenen ingericht voor meisjes en in 1882 werden meisjes 'op proef' toegelaten in de cursus elektriciteit. Dit gebeurde onder impuls van progressieve krachten in het stadsbestuur.

Ondanks de voorbeeldrol van de school bleef het niveau van het technisch onderwijs (net zoals elders) laag. Het technisch onderwijs groeide door op nieuwe behoef-

© Hans Dekeyser

ten van de industrie in te spelen, maar dit gebeurde niet binnen vaste structuren. Er was een wildgroei van richtingen, die allen nauw aansloten op de door de plaatselijke industrie gewenste beroepsprofielen. Van algemene vorming, coördinatie tussen de leervakken en verschillende graden en wat men nu ‘vakoverschrijdende eindtermen’ noemt, was er geen sprake. De schoolbevolking was erg heterogeen in leeftijd, beroep, motivatie en voorkennis. Het leerlingenverlies was groot en velen behaalden nooit een getuigschrift, omdat de combinatie van onderwijs en lange werktijden ondoenbaar bleek.

In de jaren 1930 werd het onderwijs aan de nijverheidsschool geleidelijk aan vernederlandsd. De vernederlandsing van het hoger onderwijs was al enkele decennia een eis van de Vlaamse beweging. Julius Mac Leod richtte zijn voorstellen op het vernederlandsen van de Gentse universiteit, maar werd door Lodewijk de Raet, de stichter van de Vlaamse economische beweging, aangevallen omdat hij niets zei over de vernederlandsing van het Gents technisch onderwijs. De Raet benadrukte het belang van technisch geschoolden voor de Vlaamse economische ‘emancipatie’. Zolang er geen geschoolde Vlaamse arbeiders waren, argumenteerde De Raet, zouden Franstaligen de economische en technologische ontwikkeling blijven controleren.

NA DE TWEEDE WERELDOORLOG

Het heropstarten van de economie na de Tweede Wereldoorlog en de technologische achterstand die België en andere West-Europese landen opgelopen hadden, stelden nieuwe uitdagingen aan het technisch onderwijs. Minister Camille Huysmans wilde het technisch onderwijs rationaliseren en uitbreiden. Hij benoemde Francis Cocquyt, de directeur van de Gentse nijverheidsschool, tot inspecteur-generaal en liet hem de voorstudies uitvoeren. De Gentse textielbaron Braun zat de commissie die het technisch onderwijs moest rationaliseren voor. Huysmans probeerde het technisch onderwijs te herwaarderen, meer eenvormigheid in de leerprogramma's te brengen en de diploma's gelijk te schakelen met die van het middelbaar onderwijs, maar stootte op veel weerstand.

De babyboom en de economische expansie leidden tot een explosie van de schoolbevolking. De school bereikt het hoogtepunt van haar roem, organiseerde regelmatig Europese studiedagen en stond in binnen- en buitenland in hoog aanzien. Leopold Dewulf, een leerkracht met West-Vlaamse roots, herinnert zich hoe ‘verder studeren’ in zijn jeugd betekende: ‘naar de nijverheidsschool gaan’. En dan waren er eigenlijk maar twee keuzes: ofwel Gent, ofwel Oostende. Leopold koos voor Gent en hij

is gebleven. Sinds 1978 is hij er leerkracht. Hij denkt met enige weemoed terug aan de Lancashire stoomketels die er tot 1971 de verwarming en machines aandreven en één ton kolen per dag verbruikten.

MOEILIJKE JAREN

De jaren '70 waren moeilijke jaren. Het wegtrekken van de industrie leidde tot hoge werkloosheid. De zwaarste klap kwam in 1977. Toen werd het hoger technisch onderwijs, zoals de studie industrieel ingenieur, definitief afgesplitst. De nijverheidsschool werd onthoofd. De werkplaatsmechanica werd leeggemaakt. De technische bibliotheek, een van de beste van

Misschien kan de nijverheidsschool voor Turkse jongeren dezelfde emanciperende rol vervullen die het decennialang heeft vervuld voor Vlaamse arbeiderskinderen

België, werd meegenomen. Leerkrachten trokken weg en het contact tussen de directies was verstoord. De invoering van het VSO-systeem eiste een zware tol van het technisch onderwijs. Het systeem kostte veel, waardoor er op de apparatuur en de uitrusting, eens de trots van de school, moest worden bespaard.

Begin de jaren '80 begon het profiel van de studenten te veranderen. De kinderen van voornamelijk Turkse migranten deden hun intrede. Hun ouders waren naar hier gehaald in een laatste, mislukte poging om de industrie concurrentieel te houden met de lage loonlanden. Terwijl het technisch onderwijs, ondanks de nijpende behoeften aan technici, nogal stiefmoederlijk behandeld wordt door ‘autochtone’ Belgen (het waternetstelsel), weten Turkse ouders een technische opleiding nog wel te waarderen. Een beroep of stiel leren wordt in die gemeenschap van groot belang geacht. Misschien kan de nijverheidsschool voor de Turkse jongeren dezelfde emanciperende rol vervullen die het decennialang vervulde voor Vlaamse arbeiderskinderen. De ambitie is er in ieder geval. De school vangt dikwijls leerlingen op die elders niet meer terecht kunnen. Technisch onderwijs laat, door de praktijklessen, meer individueel en informeler contact met de leerlingen toe. Zo komen eventuele problemen makkelijker naar boven en kunnen ze aangepakt worden.

© Hans Dekeyser

HET EINDE VAN DE LINDELEI

Eind dit schooljaar verlaat de nijverheidsschool de site aan de Lindelei en trekt ze in de nieuwe gebouwen op de eveneens historische site van de oude veeartsenij-campus tussen de Coupure en het Casinoplein. De oude gebouwen van de nijverheidsschool zijn al lang niet meer aangepast aan de hedendaagse onderwijsnormen en er is te lang te weinig geïnvesteerd om van renovatie en herinrichting een haalbare kaart te maken.

De gebouwen werden deels ontworpen door de stadsarchitecten Pauli en Van Rysselberghe en hebben architecturale waarde. De gevel aan de Lindelei is geklasseerd. Op de muren op het binnenplein van de school kan je nog vaag de nummers van de vroegere kloosterhuisjes zien. De gietijzeren ramen van de school zijn gemaakt door ambachtslui. Het plafond van het labo elektriciteit wordt ondersteund door neogotische bogen en het gebouw herbergt een oude goederenlift met houten tandrad. De school heeft ook een didactisch waardevolle collectie oude technische toestellen.

Wat er met de site zal gebeuren is niet duidelijk. Die is eigendom van de scholengroep, dus van de Raad van het Gemeenschapsonderwijs (RAGO). RAGO betaalt ook de nieuwe site. Er zouden plannen zijn om de gebouwen te verkopen. In ieder geval iets om in de gaten te houden.

STIJN OOSTERLINCK

Met dank aan de leerkrachten Leopold Dewulf en Danièle Lemaitre en directrice Mania van der Cam.

INTERVIEW

“WIJ ZIJN DE ERIK VAN LOOY VAN DE STUDENTENPERS”

SCHAMPER OVERSCHAT ZICHZELF AMPER

Studentenblad Schamper stamt uit de tijd dat de veertigers en vijftigers van nu radicale partijkaarten verzamelden, NGO's uitvonden en spraken in progressieve spelling. Doorheen de jaren is het blad geëvolueerd, maar de nieuwe generaties redacteurs zijn altijd schampere observatoren gebleven van alles wat binnen en rond de Gentse universiteit beweegt. TienTiens had een gesprek met drie van de huidige sterkhouders: Matthias Jacksens, Gert Boel en Bregt Saenen.

Zien jullie grote verschillen tussen TienTiens en Schamper?

Matthias: “TienTiens is duidelijk programmatieker ingesteld dan Schamper. We nemen ons blad wel serieus hoor, maar we hebben een minder vastomlijnd doel, denk ik.”

Gert: “Maar als het erop aankomt iets uit te pluizen, durf ik zeggen dat we best gebeten te werk gaan. Neem nu die zaak rond professor Fernand Vandamme, die jarenlang het bijna inhoudsloze postgraduaat *Knowledge and Information Management* aanbod. Studenten betaalden extra kosten en kregen hier en daar een cursus in de plaats. De rest van het geld verdween in de zakken van de professor. Rien Emmery, die toen hoofdredacteur was, heeft toen meer gedaan dan de meeste Vlaamse kranten. Hij is er in geslaagd alle schema's bloot te leggen.”

Gert: “We hebben niet echt een politieke lijn, en dat is goed. Door de mengeling van politieke inzichten binnen de redactie zou dat gewoon onwerkbaar zijn. Ik vind dat we een warme, charmante redactie hebben. Vrij van geest ook.”

Bregt: “Ja! Schamper is de Eric Van Looy van de studentenpers.”

De laatste grote studentenmobilisatie was gericht tegen het Plan Vandenbroucke. De minister wil hogescholen en universiteiten voortaan financieren volgens de prestaties van de studenten en niet langer volgens hun aantal. Er zijn nogal wat mensen die vrezen dat dergelijke maatregelen op termijn zullen leiden tot een hoger onderwijs op twee snelheden. Instellingen die zich blijven inspannen voor minder goede studenten gaan immers steeds minder geld krijgen. Hebben jullie in dergelijke debatten dan geen rol te spelen als studentenblad?

Gert: “Ik vrees dat de hele heisa door een gebrek aan concrete eisen vanwege de studenten momenteel wat stil ligt. Vandenbroucke doet gewoon door.”

Matthias: “Dat is een stuk ook onze schuld. Noch wij, noch de studentenvertegenwoordigers slagen er in de problemen die het Plan Vandenbroucke zal veroorzaken over te brengen naar de studenten.”

Matthias: “We merken dat we soms wel heel rechtevreeks invloed uitoefenen, maar niet langer via de studenten. Onlangs schreven we iets over de slechte toegankelijkheid van de universiteitsgebouwen voor gehandicapten hier in Gent. De rector had het gelezen, speelde het door naar de dienst gebouwen en voor wij echt van onze neus moesten beginnen te maken, was er al van alles veranderd. We krijgen dus de rector uit zijn bureaustoel, maar de studenten vreemd genoeg niet.”

Gert: “Eigenlijk zijn we vooral goed in dit soort dingen. In Schamper vind je weinig analyse, vooral feiten. We willen de mensen geen conclusies in het hoofd beitelen.”

Schrijven jullie wel eens over zaken die niet direct maar vaak wel indirect van belang zijn voor de studenten?

Matthias: “Ons publiek is sowieso minder geïnteresseerd in — bijvoorbeeld — schrijvende armoede in Gent. Als we over stads-politiek beginnen, haken ze af.

Daarenboven krijgen we ons geld van de universiteit. Het zou onbehoorlijk zijn om ons dan te hard op andere, en vooral politiek gevoeligere zaken te richten.”

Gert: “Ons doelpubliek is niet de stadsbewoner of de kritische studentenbeweging, veeleer de gemiddelde student.”

Matthias: “Je moet je kunnen beperken tot waar je sterk in bent, vind ik. Onze binding met het studentenleven maakt ons uniek in Vlaanderen en dat willen we dan ook uitspelen.”

Denken jullie dat het mogelijk is om kotstudenten stemrecht te geven voor de gemeenteraadsverkiezingen? Op die manier worden ze meer betrokken bij wat er gebeurt in de stad.

Gert: “God ja, ik denk dat de concentratie van een heleboel problemen, in bepaalde wijken, bij telkens dezelfde groepen inwoners, echt wel nijpender is dan die studentenbelangen.”

© Freddy Willems

Ontstaan er geen problemen daar waar er teveel studenten in één wijk wonen? De leefbaarheid van studentenwijken voor de rest van de bevolking is niet optimaal.

Bregt: “Ik heb de indruk dat er in Leuven een veel groter conflict is tussen de stad en de studenten. Hier in Gent zie ik toch veel jonge mensen die verder willen kijken dan de Overpoort. Die gaan naar de gewone cafés. Eigenlijk is het — als je wilt tenminste — best gemakkelijk om je als student in de stad te integreren.”

Hoe zit het met de inspraak van studenten op de universiteit zelf? Doen de studentenvertegenwoordigers hun werk?

Matthias: “De studentenvertegenwoordigers zijn soms een beetje bang van ons, want Schamper is de enige kritische toets op wat ze doen. Er zitten zeker competente mensen tussen, maar onvermijdelijk ook een pak arrivisten. Op de allerhoogste niveaus zijn gelukkig zo goed als alle studentenvertegenwoordigers serieuze mensen. Een probleem is dat de meesten toch niet verkozen willen worden, waardoor ze zich nooit moeten verantwoorden voor hun beleid. Het gebeurt dan dat ze wel een goede campagne voeren, maar eigenlijk weinig inhoud hebben. Op die manier bouw je geen achterban op, die over de schouders meekijkt en meedenkt.”

Gert: “Sommige van die gasten zijn echt wel goed bezig, maar ze bekijken zich op Schamper omdat ze verwachten dat we zomaar in hun project zullen meestappen. Eigenlijk is dat ons ding niet. Het is aan hen om zaken te realiseren. Ze zijn dan teleurgesteld in ons, maar Schamper laat zich nu eenmaal niet meetrokken in deze of gene richting.”

Matthias: “Eigenlijk zijn er drie soorten studentenvertegenwoordigers. De gasten die vanuit politieke bewegingen komen zoals het LSVS, Animo of de ALS, de ongebonden mensen die het goed menen en een paar goede ideeën hebben en dan de mannen die het louter doen om hun CV aan te vullen. Ze laten zich één keer zien op vergaderingen en dat was het dan.”

Heren, bedankt. Dat was het dan.

NATAN HERTOGEN

VIJF VOOR TWAALF

VOOR GENTS WOONBELEID

De verschillende politieke partijen lijken het er al een tijdje over eens te zijn dat het woonbeleid drastisch, en liefst zo snel mogelijk, moet veranderen. De woonkosten swingen immers de pan uit en nemen een té grote hap uit het woonbudget, vooral uit dat van de meest kwetsbare groepen. Ondanks die schijnbare consensus rond wonen, wordt de praktijk getekend door immobilisme. Verschillende beleidsniveaus schuiven de verantwoordelijkheid door, waardoor oplossingen voor de gehele woonproblematiek op de lange baan geschoven worden.

GEMEENTERAADS- VERKIEZINGEN 2006

De schijnbare consensus over de nood aan een ander woonbeleid is niet nieuw. Onder druk van middenveldorganisaties was wonen al tijdens de Vlaamse verkiezingen van 2004 een belangrijk thema. Dit moest vanzelfsprekend ook doorwegen in het Gentse beleid. Maar is er in de vorige beleidsperiode daadwerkelijk een beter woonbeleid gerealiseerd?

Opvallend: tijdens de campagne voor de jongste gemeenteraadsverkiezingen in Gent was wonen zowel een thema waarmee de meerderheidspartijen graag uitpakten — 'we zijn goed bezig: zie maar hoeveel we al gerealiseerd hebben!' - als een thema waarmee de oppositiepartijen het beleid bekritiseerden - 'zie maar hoeveel er nog moet gerealiseerd worden!'.

Om te bewijzen dat ze wel degelijk iets hadden verwezenlijkt, verwezen de meerderheidspartijen SP.a, Spirit en VLD naar de twee grote stadsvernieuwingprojecten die in gang werden gezet: Bruggen naar het Rabot en Zuurstof voor de Brugse Poort. De oppositiepartijen CD&V en Groen! schaarden zich achter deze projecten, en bleken ze ook tijdens de verkiezingscampagne nog steeds te ondersteunen, zij het

niet helemaal voluit. De kritiek van CD&V was dat de verkeerde prioriteiten werden gelegd — Ledeberg en de Dampoortwijk zouden eerst aangepakt moeten worden. Groen! stelde dat het allemaal veel te traag ging (slechts voor een fractie van de slechte woningen werd in de vorige legislatuur een oplossing gevonden) en dat de stadsvernieuwingprojecten te veel gericht zijn op prestige en te weinig zijn op de reële woon-noden.

Waar meerderheid en oppositie het echter roerend over eens waren, is dat de woonproblemen in Gent prangend zijn en om een onverwijld aanpak vragen.

DRUK OP DE KETEL

Een opgemerkte actie met betrekking tot het woonbeleid was het verzoekschrift van Anke Hintjens aan het Vlaams Parlement. Anke Hintjens is voormalig woordvoester van de Holebifederatie en stond als onafhankelijke kandidaat op de Gentse SP.a-lijst. Opvallend is dat Hintjens haar campagne voor de Gentse gemeenteraadsverkiezingen opbouwde rond een verzoekschrift gericht aan het *Vlaams* Parlement. Het verzoekschrift geeft belangrijke pijnpunten aan: in drie jaar tijd is de gemiddelde prijs van een woonhuis in Gent met 50 procent gestegen; de helft van de huurwoningen heeft een prijskaartje van meer dan 400 euro per maand; de tien procent armste inwoners besteden 64 procent van hun inkomen aan huisvesting; in Gent staan 7000 gezinnen op de wachtlijst voor een sociale woning. Over Hintjens' visie op het Gentse woonbeleid komen we in het verzoekschrift echter weinig te weten. Ook het probleem van de slechte huisvesting snijdt ze niet aan.

Een vaak gehoorde opmerking is dat woonbeleid gewestelijke materie is, en dat Stad Gent dus afhankelijk is van het

Vlaamse beleid. In een opiniestuk op de TiensTiens-website wees Anke Hintjens er nochtans op dat het vorige college tweeduizend nieuwe sociale woningen beloofde en er op zes jaar tijd uiteindelijk veel minder realiseerde (volgens Anke Hintjens maar 200, volgens Groen! 300).

Het is duidelijk dat het college op het vlak van wonen specifieke ambities heeft. Maar doet het stadsbestuur, aangezien het geld voor sociale woningbouw van de Vlaamse regering moet komen, hier geen beloften die ze niet kan waarmaken? In welke mate kan een stedelijke overheid een eigen woonbeleid voeren? En bieden de prioriteiten die het Gentse stadsbestuur in haar woonbeleid stelt een oplossing voor de specifieke woonproblematiek van onze stad?

DE DOOLHOF VAN HET WOONBELEID

De stelling dat het Gentse stadsbestuur weinig macht heeft als het gaat om het verbeteren van de woonkwaliteit klopt wanneer het gaat om bijkomende sociale huisvesting. Sociale huisvestingsmaatschappijen kunnen slechts huizen bouwen wanneer ze daar geld voor hebben. Dit geld moeten ze halen uit de verhuur of krijgen van de Vlaamse overheid. Doordat de huurders van sociale huurwoningen steeds armer worden, putten de sociale huisvestingsmaatschappijen steeds minder inkomsten uit de verhuur (hoe minder men verdient, hoe minder men moet betalen). Hierdoor raken deze sociale huisvestingsmaatschappijen in financiële problemen.

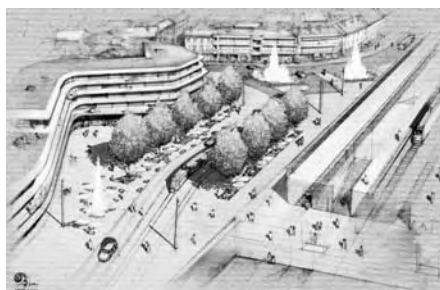
Om dit op te lossen moet de Vlaamse regering bijpassen, wat ze gedeeltelijk doet: de financiering van de sociale huisvesting is tussen 1994 en 2004 gestegen van 55 miljoen naar bijna 230 miljoen euro. Deze stijging is echter niet voldoende om de nood aan bijkomende sociale woningen te kunnen lenigen.

Nochtans is er in principe voldoende geld voor sociale huisvesting. De federale regering geeft jaarlijks zo'n 1,5 miljard euro uit aan de zogeheten fiscale aftrek voor woonkrediet, recentelijk omgevormd tot de woonbonus. Die maatregel houdt in dat iedereen die een lening aangaat om een huis te kopen de maandelijkse afbetaling kan aftrekken van zijn belastingen. Volgens Pascal De Decker, docent aan de Hogeschool Gent en specialist op het vlak van huisvesting en ruimtelijke ordening, komt de woonbonus vooral ten goede aan de mensen met een hoger inkomen en schaft men die dan ook beter af. Op die manier zou er 1,5 miljard euro vrijkomen voor een ander en socialer woonbeleid, wat zes keer zoveel zou zijn als er nu ter beschikking staat voor sociale huisvesting.

EN DE STAD?

We hadden het echter over het Gentse woonbeleid. Aangezien er niet genoeg geld ter beschikking is, doet het Gentse stadsbestuur beloftes die ze niet kan waarmaken. Volgens Anke Hintjens getuigt de belofte van tweeduizend bijkomende sociale woningen van goede wil. Men kan dit echter ook zien als misleiding. In plaats van de vinger op de wonde te leggen en het tekort aan geld voor sociale huisvesting aan te klagen, houdt het stadsbestuur de hogere beleidsniveaus buiten schot en toont ze zich een gewillige navolger van het Vlaamse en federale beleid. Dit is het gevolg van de samenstelling van het bestuur. De paarse coalitie laat niet toe dat het bestuur een kritische stem laat horen: ofwel past de kritiek niet in het kraam van de VLD, ofwel niet in dat van de SP.a.

Het Gentse woonbeleid zelf is evenmin onproblematisch. In haar huisvestings- en stadsvernieuwingsbeleid legt het stadsbestuur nog steeds de nadruk op het principe van sociale mix. Hiermee bedoelt het stadsbestuur zowel een mix tussen sociale en 'niet-sociale' woningen als een mix tussen

bevolkingsgroepen. In de praktijk komt het erop neer dat de stedelijke overheid via grootschalige stadsvernieuwingsprojecten meer gegoede gezinnen wil aantrekken om zogenaamde concentratiebuurten te bestrijden. Op het eerste gezicht lijkt daar niets mis mee. Het probleem is dat dit beleid van sociale mix in de praktijk botst met twee andere doelstellingen. Het botst zowel met de doelstelling om tweeduizend nieuwe sociale woningen te verwezenlijken als met de doelstelling om op korte termijn iets te doen aan de 23 000 slechte wonin-

In plaats van de vinger op de wonde te leggen en het tekort aan geld voor sociale huisvesting aan te klagen, houdt het stadsbestuur de hogere beleidsniveaus buiten schot en toont ze zich een gewillige navolger van het Vlaamse en federale beleid.

gen in Gent en aan de 40 bouwblokken die nooit een goede kwaliteit zullen halen (althans volgens de woonbehoeftenstudie opgemaakt door de Dienst Stedenbouw en Ruimtelijke Planning, 2002). Vooral deze slechte woningen tekenen de specifieke Gentse situatie, waardoor het huisvestingsprobleem in Gent niet alleen gaat om een tekort aan sociale woningen, maar vooral om de nood aan opwaardering van de kwaliteit van woningen. Momenteel gebeurt er erg weinig om deze twee doelstellingen te verwezenlijken.

HET NIEUWE BESTUURSAKKOORD

Neem bijvoorbeeld het nieuwe bestuursakkoord. Daarin is terug te vinden dat wie grote woonprojecten (vanaf 50 woningen) wil realiseren, 20% sociale woningen zal moeten voorzien. Dit is een maatregel die de private ontwikkelaars, terecht, een deel van de verantwoordelijkheid voor de creatie van sociale woonruimte laat dragen. Problematisch is echter dat het stadsbe-

stuur vanuit het principe van sociale mix ook het omgekeerde principe huldigt: "Bij grote sociale bouwprojecten zal vanaf 50 woningen evenzeer de bouw van 20% niet-sociale huurwoningen worden opgelegd." Deze maatregel zet natuurlijk een rem op de bouw van nieuwe sociale woningen en reserveert een deel van de schaarse stedelijke ruimte voor private projectontwikkelaars. Vraag is of we deze schaarse ruimte niet juist maximaal moeten inzetten voor de bouw van sociale woningen. Die keuze heeft het Gentse stadsbestuur blijkbaar nog steeds niet volledig willen maken.

Niet alleen het feit dat er te weinig wordt gekozen voor investeringen in sociale woningen, ook de manier waarop het stadsbestuur zich achter de hogere bestuursniveaus verschuilt, roept vragen op. Terwijl het huidige bestuur vooral kiest voor massale investeringen in prestigeprojecten zoals Gent Sint-Pieters, de Oude Dokken, het openleggen van de Reep en de bouw van een nieuw stadion voor AA-Gent, waren er tijdens de jaren '90 projecten zoals Wonen In Gent (WIG) mogelijk, waarbij de stad wél investeerde in sociale woningen. Het is al te gemakkelijk andere beleidsniveaus in gebreke te stellen voor investeringen voor de meest kwetsbaren in Gent, terwijl het stadsbestuur zelf niet ten volle de kaart trekt van de groepen die overheidsinterventie het meeste nodig hebben. De focus op nieuwe woningen en aanbodvergroting veronachtzaamt daarenboven het feit dat er zoveel slechte woningen zijn in de 19de-eeuwse gordel die nodig moeten worden aangepakt. Ook de nadruk op koopwoningen is ongelukkig, omdat er in Gent vooral problemen zijn met huurwoningen.

ONS ADVIES

Belangrijk is dat de focus komt te liggen op de meest kwetsbaren in de maatschappij. Voor deze mensen is het essentieel dat hun slechte huisvestingssituatie wordt aangepakt, dat er meer sociale woningen komen én dat zij betere toegang krijgen tot een betaalbare woning. Als de stad dit niet alleen verwezenlijken kan, zou een duidelijk standpunt tegenover de Vlaamse regering een hoofdbekommernis moeten zijn. Voor de realisatie van sociale woningen moeten de stad en het stedelijke ontwikkelingsbedrijf AG SOB zich veel meer richten op het realiseren van sociale woonprojecten, eerder dan elitaire prestigeprojecten te ondersteunen. Kwalitatieve woonruimte is schaars. Deze ruimte moet dan ook maximaal ingezet worden voor diegenen die er het meeste nood aan hebben.

ELIAS VLIERICK EN PASCAL DEBRUYNE

© Sebastien Driessens

Van alles wat ik tussen mijn twaalfde en mijn achttiende op school leerde, heb ik niets onthouden. Werkelijk niets. Dat ik nooit 'T' drink en hij altijd, had men mij al te kennen gegeven voor mijn twaalfde. Van alle wiskunde die men mij in de hersenpan splitste, heb ik tegenwoordig ruim voldoende aan de rekensommen die mijn plechtige communie voorafgingen. Het mondje Frans dat ik spreek heb ik, de goede bedoelingen van een hele autobus leraren Frans ten spijt, volledig te danken aan een Brussels lief. Wat ik van aardrijkskunde weet, sprokkelde ik samen dankzij mijn passie voor reizen, en mijn onstuitbare interesse voor geschiedenis ontstond eerder ondanks dan dankzij het geschiedenisonderwijs dat ik heb genoten. En toch heb ik altijd geweldig mijn best gedaan om mijn schoolse loopbaan zo ernstig mogelijk te nemen. Vinger opsteken, huiswerk maken, gaan plassen wanneer het hoort en nooit snoepen in de klas. Ik had het allemaal feilloos onder de knie. Ik dacht dat het mij op één of andere manier een beter mens zou maken, dat de inspanning die ik leverde ooit gevalideerd zou worden. Ik was ervan overtuigd dat de arbeidsmarkt, waar geld en roem verhandeld worden als bloemkolen op een boerenmarkt, als een grote amorfe Sinterklaas tot mij zou spreken: "Goed gewerkt jongen, hier volgt de beloning". De stoute kinderen die helemaal naar de basis van de schoolse piramide getuimeld waren, zouden op de laatste dag veroordeeld worden

tot levenslange handenarbeid in donkere fabrieken.

Ik moest achttien worden eer ik het schoolverhaal in twijfel durfde trekken. Een mens weet immers maar nooit, en een zestienjarige beseft van zichzelf, of weet van horen zeggen, dat de eigen inzichten tijdens de puberjaren niet te vertrouwen zijn. De puberteit is het moment bij uitstek waarop men niet veel anders kan dan zuchten en verder doen met wat men opgedragen wordt. Dus zette ik mijn naar het einde toe lome inspanning verder om de schoolse wijsheden die nooit tot inzicht leidden in mij op te nemen.

Loomheid wordt op school perfect getolereerd. Een school is een gesloten gemeenschap waarboven een beschermende geest van goede wil zweeft. Vergelijk het, zo je wilt, met vast benoemd zijn ergens in een groot grijs ministerie in het verre Brussel. Zolang men zich niet helemaal tegen het systeem keert, kan er niets gebeuren. Het is duidelijk vanwaar de autoriteit komt, het is zelfs duidelijk bij wie de autoriteit verantwoording moet afleggen. Met een beetje inzicht weet men al snel vanwaar de wind blaast en hoe men zich binnen het systeem kan bewegen zonder al te veel in de kijker te lopen. Eenmaal in dit stadium, kan men zich wijden aan de werkelijke levenslessen die een schoolgemeenschap te bieden heeft.

Ikzelf leerde er feilloos omgaan met eenzaamheid, een vaardigheid die soms van pas komt in deze wereld. Ook wrong ik me

in de vreemdste bochten om erbij te horen en deed ik de gekste dingen om me af te zetten. Ik smeedde er onverbreeklijke vriendschapsbanden, die even later zonder veel erg verbroken werden, en leerde er een aantal belangrijke vuistregels over het andere geslacht die me nog dagelijks van pas komen.

Maar van alle feiten die ik moest onthouden zijn er mij dus nagenoeg geen bijgebleven, en eigenlijk maakt dat niets uit. Kennis wordt, als methode om mensen op te voeden, zwaar overschat.

Ik heb het twijfelachtige geluk enkele mensen te kennen die het halve Internet aan feitenkennis onder hun kalende schedel meedragen en er toch in slagen onnozel, dom en verblind te zijn. Ik ken meerdere mensen die geen a van een o kunnen onderscheiden maar daar verder niet door gehinderd worden om een klare blik op het leven te hebben of zelfs handen vol geld te verdienen. Is het je nog niet opgevallen dat je luidruchtige loodgieter en je bankdirecteur met dezelfde blinkende kar rijden? Koester je nog steeds de illusie dat hoger opgeleiden niet voor de extreem-rechtse zaak stemmen? Denk je echt dat een mens door scholing meer kan zijn dan de zoveelste steen in de muur?

Maar wie zong dat ook alweer?

TYRON VAN HEE

DE FILM VAN JE LEVEN

ATELIER AUTONOME BEELDVORMING

Met het Atelier Autonome beeldvorming wil Victoria Deluxe de stem en de blik van de onderkant van de samenleving laten horen en zien. In de stad wonen tal van mensen die dagelijks mee vorm geven aan onze samenleving maar in het publieke debat geen stem krijgen. Ze zijn onzichtbaar in de openbare ruimte: *sans-papiers*, minderjarige nieuwkomers, mensen met een psychiatrische problematiek, jongeren die in het reguliere onderwijs geen kansen meer krijgen... Ze zijn allen burgers van onze stad maar behoren tot een minderheidsgroep, wat het hen vaak lastig en moeilijk maakt om volwaardig deel te nemen aan onze samenleving. Toch proberen ze elk op hun manier hun leven op te bouwen. Ze gaan op zoek naar die mensen, plekken en dingen die hun leven zin en betekenis geven, die hen de nodige warmte bieden om in deze stad te (over)leven.

Met het Atelier Autonome Beeldvorming willen we deze leefwerelden die onzichtbaar zijn — of bewust zo worden gehouden om het imago van de hippe, gezelligste stad van Vlaanderen niet te verdoezelen — in beeld brengen en een plek geven in de publieke ruimte. We zijn overtuigd van de kracht van het audiovisuele medium om nieuwe vormen van communicatie en beeldvorming te ontwikkelen. De democratiserende werking ervan biedt steeds meer gebruikers de kans om zelf media te produceren. Deelnemers aan het atelier kunnen ontdekken hoe ze op deze manier zelf een actieve rol kunnen spelen in het brede samenlevingsdebat. We focussen daarbij voluit op het geloof in de 'maakbaarheid' en veranderbaarheid van de samenleving en kiezen - in tegenstelling tot heel wat reguliere media - niet voor de sensationele, scorende aanpak maar veeleer voor een hoopvolle praktijk.

Wekelijks op maandavond, woensdag- en donderdagnamiddag komen jongeren en volwassenen naar het atelier. Samen wordt er nagedacht over wát ze willen vertellen en hoe ze dit in beeld willen en kunnen brengen. De rol van begeleider en cineast is zeer sterk faciliterend en ondersteunend van aard. Hen uitdagen om hun leefwereld in beeld te brengen op een door henzelf gekozen manier, is een sterk motiverende factor. Hen technisch goed leren omgaan met filmcamera's werkt emancipatorisch.

© Victoria Deluxe

De binnengebrachte beelden telkens samen bekijken en bespreken geeft hen waardering en erkenning. Deze feedbackfunctie is dan ook essentieel binnen een lerende, niet moraliserende werkcontext.

Als leidraad om hun leefwereld in beeld te brengen stimuleren we de participanten om te werken rond de vijf grote levensdomeinen, ontwikkeld door Eugène Heimler (*Human Social Functioning*-methodiek). Deze vijf levensdomeinen zijn: 1. Gezin en familie, 2. Werk, school en activiteit, 3. Materiële en financiële situatie, 4. Vriendschap, sociale relaties en vrije tijdsbeleving, 5. Gewoontes en rituelen. De vijf levensdomeinen zijn voor iedereen herkenbaar, alleen is het ene levensdomein bij de ene vaak sterker ontwikkeld of hebben bepaalde levensdomeinen meer invloed en impact op het leven dan andere.

Door de jongeren en volwassenen uit te dagen om hun eigen leefwereld in beeld te brengen, beogen we twee zaken. Enerzijds willen we hen stimuleren tot zelfobservatie. Door zelf je leven te gaan filmen, sta je stil bij de manier waarop je leeft. Deze beelden herbekijken biedt mogelijkheden om nieuwe keuzes te maken. Anderzijds biedt het delen en uitwisselen van elkanders leefwereld de mogelijkheid tot 'leren van elkaar'. Het zien van bepaalde zaken bij anderen kan je stimuleren om nieuwe zaken te gaan verkennen en uit te proberen. De kracht van het Atelier Autonome Beeldvorming zit

zeer sterk in haar emancipatorische werking en de ontwikkeling van een communicatief veld.

Om volwaardig te kunnen participeren in de huidige samenleving moeten we meer eenvoudig geletterd zijn: naast lezen en schrijven zijn het beschikken over ICT-vaardigheden en het kunnen 'lezen van beelden' uitermate belangrijk geworden. Met de inrichting van een informele leeromgeving willen we adequaat inspelen op deze maatschappelijke vereisten, in het bijzonder ten aanzien van die burgers voor wie de digitale kloof groot dreigt te worden.

LIESBETH MAENE

Stefanie Ghys: "Toen ik voor het eerst op school over Victoria Deluxe en het Atelier hoorde vertellen, dacht ik: oh nee, dat is niks voor mij. Waarom niet? Ik ben heel wantrouwig, gesloten en bang om nieuwe mensen te ontmoeten. Dat komt doordat ik in het verleden al heel wat negatieve ervaringen heb gehad met mensen. Op aanraden van mijn leerkracht Tom ben ik dan toch gegaan. De eerste keer voor de camera staan, was heel grappig. Het was raar om mezelf te horen en te zien op een beeldfragment. De eerste keer zelf met een camera werken, vond ik heel moeilijk. Wat kan ik filmen en wat niet? Het is heel fijn dat er in het atelier zeer diverse mensen zitten, met verschillende nationaliteiten en leeftijden. Het lijkt één grote toffe bende die heel nauw samenwerkt om prachtige activiteiten te organiseren."

REPORTAGE

HET ZONDAG

SCHOOLVERHALEN VAN SCHIPPERSKINDEREN

In Evergem, vlakbij de eindhalte van tramlijn 1, ligt de school voor schipperskinderen. Daar zitten de zonen en dochters van de lui die dagelijks het roer in handen hebben stevig verankerd in de schoolbanken. Leren aan wal, leven op zee. Of is het andersom?

EILAND

Het Molenschip is een internaat voor schippers- en foorreizigerskinderen met een basisschool en een middelbare school. Op het totale aantal leerlingen zijn er slechts een aantal externen, die meestal in de buurt wonen. De internen, waar de schipperskinderen het grootste deel van vormen, zijn nog altijd in de absolute meerderheid.

Wanneer we het uitgestrekte en groene terrein van de school betreden, wordt fotografe Juanita, zelf schippersdochter en ex-leerlinge van Het Molenschip, even stil. “Het zondagavondgevoel”, legt ze later uit. “Het beklijvende gevoel dat ik vroeger steeds had aan het eind van het weekend dook weer op. Het was altijd heel dubbel: aan de ene kant wilde ik wel graag naar school, aan de andere kant was ik toch liever nog wat langer bij mama en papa gebleven...”

Ze zeggen het niet met zoveel woorden, maar het zondagavondgevoel is de schipperskinderen waar we mee praten niet vreemd. “Op vrijdag neem ik de trein naar het schip”, vertelt Marijke (13). “Aan het eind van de week bellen ze me op zodat ik weet waar ik naartoe moet, want het schip ligt niet altijd op dezelfde plaats. Vaak is het zo ver weg dat ik op zondag kort na de middag alweer moet vertrekken om op tijd terug op school te zijn. Zoveel onderweg zijn vind ik niet leuk.” Toch zijn de kinderen tijdens de week liever op school dan dat ze mee zouden moeten varen. “Al onze vrienden zijn op school”, verklaart Tsetan (11). “Ja, en soms is het niet tof op het schip”, vult Elroy (11) aan. “Als je aan boord bent kan je niet zomaar aan wal en als je zin hebt in snoep maar die is op kan je geen nieuwe krijgen.” Het gebrek aan sociaal contact met leeftijdsgenoten en het gevoel vast te zitten zijn de lastigste aspecten van varen, daar zijn de kinderen het

© Juanita Rys

roerend over eens. In tegenstelling tot vroeger hebben de meeste schippers naast hun vaartuig ook nog een huis, wat meer in de smaak valt bij hun kroost. Een schip mag dan wel een huis zijn dat je altijd en overal meeneemt, vanzelfsprekend is het niet. “Eerst voel je je thuis op de ene plek en dan moet je alweer naar een andere en begint alles van voren af aan”, zegt Tsetan.

HUIZERS

Toch zijn er voordelen aan zo'n huis op het water waar andere kinderen alleen maar van kunnen dromen. “Zwemmen wanneer

je wilt!”, klinkt het in koor. “Ik spring van de stuurhut als we leeg zijn”, vertelt Dylan (13) enthousiast. “Dan ligt het schip het hoogst en spring je echt diep. Je moet wel opletten dat je niet té diep gaat en onder het schip terecht komt, want dan kan je tegen de onderkant blijven plakken door de druk.” Marijke komt met een ander pluspunt aanzetten. “Doordat je op veel verschillende plaatsen komt, kan je het leukste eten van overal kopen”. Voor de rest stoeien de schipperskinderen soms in het ruim als er zand geladen wordt. En net als hun leeftijdsgenoten aan wal houden ze van gezelschaps- of videospelletjes en tv

AVONDGEVOEL

© Juanita Rys

“Eigenlijk is een schip net zoals een huis. Dat begrijpen andere kinderen soms niet goed.”

kijken. Dat laatste gebeurde vroeger minder vaak omdat het beeld zo slecht was. Toen was er alleen TVI en Ketnet. Nu is er dankzij een satelliet aan boord betere ontvangst en kunnen ze bijna alle zenders bekijken.

“Eigenlijk is een schip net zoals een huis. Dat begrijpen andere kinderen soms niet goed”, legt Shanice (11) uit. Dan komen er gekke vragen. Of er wel een toilet is aan boord. En of het schip niet heftig heen en weer schommelt als je van de ene kant naar de andere stapt. “Heb jij een schip van honderd meter lang?”, vroeg een vriendin ooit. “Amai, jij hebt een grote kamer!” Tsetan beslist een spreekbeurt over zijn schip *De Frimout* te geven voor de klas. “Dat is wel interessant voor de *huizers*”, becommentarieert hij droog. Ik blijf zelf amper beter op de hoogte te zijn dan de doorsnee huizer. Links is bakboord, rechts is stuurboord, dat weet ik nog net. Het roer dat ik voor ogen heb blijkt echter eigenlijk ‘rad’ te heten. (Het echte roer zit onder water en zorgt ervoor dat het schip vooruit gaat.) De meeste schepen hebben nog wel een rad, maar worden intussen hydraulisch bestuurd via twee hendeltjes die de schroef al dan niet in werking zetten en zo de snelheid van het schip regelen.

DUIZEND BOMMEN EN GRANATEN

Blijft dan tenminste het beeld van de stoere schipper overeind? Amper, zo blijkt. Enkel Dylan vindt dat zijn vader, met zijn vele piercings en tatoeages, aan het clichébeeld voldoet. Maar het zijn wel de mannen die het schip het grootste deel van de tijd besturen. Niet dat de moeders niet weten hoe ze moeten varen. “Ze doen het gewoon niet zoveel”, zegt Kirsten. “Alleen als papa vierentwintig op vierentwintig vaart en in de stuurhut ligt te slapen. Dan stuurt mama.”

De kinderen hebben zelf ook allemaal al eens gevaren. “Ik ben schipper”, zeggen ze stuk voor stuk. Toch wil geen van hen later in de voetsporen van zijn ouders treden. Op weg van de slaapzaal naar de refter verklappen de meisjes me dat het in de eerste plaats hun ouders zelf zijn die hen het schippersberoep afraden. Ze willen liever dat hun kinderen een job aan land zoeken waarbij ze minder financieel risico lopen. De jongelui zelf blijken met andere dingen in te zitten. “Een schip is wel avontuurlijk, maar het kan ook zinken zoals bij ons is gebeurd”, legt Dylan uit. “Een ander schip is tegen ons gevaren en er zat zo’n dik gat (*bij toont een gat ter grootte van een sinaasappel*) in de romp.” Allemaal kennen ze wel iemand die gezonken of verdronken is en voelen ze zich soms niet helemaal op hun gemak als ze varen. De meisjes zijn ook wat bang voor dieven. Kirsten zal haar eerste dag op school niet snel vergeten: toen werd het hele schip leeggeroofd.

Wat ze dan wel willen worden later, vraag ik nog voor we de speel-

plaats opstappen. “Ik ga *komieker* worden”, antwoordt Tsetan onmiddellijk. Hij laat een dramatische stilte vallen. “Zie, je begint al te lachen hè!”

LIEN DE COSTER

Met dank aan Marijke, Kimberley, Kirsten, Shanice, Wendy & Dylan, Elroy en Tsetan.

Woe 21 t.e.m. za 24 | Woe 28 t.e.m. za 31
Maart 2007 om 20u08 | Maart 2007 om 20u08
VOORMALIG BELASTINGGEBOUW (POEL 14, GENT) TICKETS €5
INFO & RESERVATIE 09 223 00 00 | WWW.NIEUWPOORTTHEATER.ORG

INTERVIEW

BRUGFIGUREN VERSTERKEN BAND TUSSEN OUDERS EN SCHOOL

Mieke Blancke en Kika Carpentier zijn allebei brugfiguren in Gentse scholen. Al enkele jaren bouwen ze enthousiast aan een toegankelijker onderwijsnet. Geen evidente opdracht. Informeren, verduidelijken, vertalen, een babbeltje aan de schoolpoort, huisbezoeken: bruggen bouwen kost inspanning.

Tien jaar geleden ging het brugfigurenproject in Gent van start. Vanuit de idee van gelijke onderwijskansen voor alle kinderen botste men op een gebrekkige samenwerking tussen school en ouders. Het initiële doel van het project was de prestaties van de kinderen in de basisschool te verbeteren, zodat de kansen op doorstroming naar het hoger onderwijs zouden vergroten. We vroegen ons af hoe het project ondertussen loopt. Mieke Blancke is sinds de start van het project brugfiguur op de basisschool Victor Carpentier in de Muide. Kika Carpentier is sinds twee jaar stedenfonds-medewerkster op de basisschool 't Klimrek in de Brugse Poort.

Hoe zouden jullie zelf jullie taak als brugfiguur omschrijven?

Mieke: "We proberen de communicatie tussen ouders en school te verbeteren: dingen verduidelijken, 'vertalen'. Door een intensiever contact met de ouders op te bouwen, proberen we te polsen naar hun wensen. Het is belangrijk dat we positief nieuws brengen uit de klas, zodat de ouders niet enkel als aanspreekpunt gezien worden wanneer we ons zorgen maken om hun kind."

Kika: "Concreet vind ik de informele momenten aan de schoolpoort heel belangrijk. Er zijn namelijk heel veel drempels te overwinnen. De mensen hebben geen gsm of durven niet te antwoorden omdat ze het nummer niet herkennen. Ook de taal is een drempel. Oudercontacten verlopen bij ons bijvoorbeeld met de hulp van zeven tolken: een hele puzzel, maar zeer leuk. Als brugfiguur moet je echt open staan voor alle culturen. Daarnaast doe ik ook veel huisbezoeken. Tijdens die huisbezoeken merk ik de extreme kansarmoede, de kraakpanden. Heel wat overheidsinstanties sluiten de deuren voor zo'n mensen. Ik probeer hen in contact te brengen met diensten die hen wel kunnen helpen. Soms ga ik mee als vertrouwenspersoon. Ik merk

© Inge Devuyt

dat het contact vlotter verloopt als er een Belg meegaat."

Mieke: "Het is voor die extra ondersteuning, soms heel simpele dingen, dat wij er zijn."

Wat zijn volgens jullie de grootste drempels die ouderbetrokkenheid op school tegenwerken?

Kika: "De belangrijkste drempel is in mijn ogen de moeilijkheid om ouders op school te krijgen. Daarom komen wij aan huis, samen met het kind. Dat maakt het contact speelser en meer relaxed."

Mieke: "Het verleden van de ouders speelt dikwijls een belangrijke rol. Sommigen hebben zelf slechte herinneringen aan hun schooltijd of zijn ongeschoold. Je moet daar voorzichtig mee omgaan en tonen dat je de zorg en liefde voor het kind gemeenschappelijk hebt. Non-verbale communicatie is daarbij belangrijk. Kleine dingen, zoals een hand geven, kunnen veel doen."

Zijn er ook ouders bij wie je het gevoel hebt dat die betrokkenheid op school nooit bereikt zal worden?

Mieke: "Er zijn zeker ouders die zich te weinig vragen stellen bij de school. Ze trekken vanuit een bijna blind vertrouwen in de school en geven eigenlijk de opvoeding af aan de schoolpoort, om die 's avonds terug op te nemen. Zolang er niets misloopt zien ze dan ook geen reden om contact te hebben met de school."

Hoe gaan jullie het zogenaamde 'Mattheüseffect' tegen? Daarbij komen de voordelen van een bepaalde maatregel meer ten gunste van hen die er het minst behoefte aan hebben, terwijl zij die het nodig hebben in de kou blijven.

Kika: "Van de 120 leerlingen op onze school ken ik quasi alle ouders. Wij hebben 21 kinderen met de Belgische nationaliteit, van wie 20 kinderen allochtone roots hebben. Alle anderen hebben een andere nationaliteit."

Mieke: "Ik denk ook dat het Mattheüseffect niet geldt voor onze scholen. In deze situatie is de kans zeer klein dat onze ondersteuning bij ouders terechtkomt die de extra steun eigenlijk niet nodig hebben. In scholen waar de meeste ouders wel zeer vlot met de school communiceren, is het risico natuurlijk veel groter. Op die scholen zijn er dan ook vaak zeer mondig en eisende ouders met een stevige ouderwerking aanwezig, die van de brugfiguur ook samenwerking en ondersteuning verwachten."

Eén keer het vertrouwen gewonnen, komen ouders om hulp vragen voor tal van problemen. Hoe stel je je grenzen?

Kika: "Ik start samen met hen dingen op. Ik help ze bij het zoeken op Internet, bijvoorbeeld naar telefoonnummers, en we leggen samen het eerste contact met de persoon die ze nodig hebben. Ik ga de eerste keer zelfs mee, maar daarna moeten ze uiteraard alleen gaan. Ze weten wél dat ik blijf terug-

komen voor problematische afwezigheden.” Mieke: “Het blijft moeilijk om ‘nee’ te zeggen. Maar ik probeer toch duidelijk af te bakenen. Voor alles wat met de kinderen en de school te maken heeft, ga ik heel ver met de ondersteuning. Voor andere zaken probeer ik door te verwijzen naar beter geplaatste hulpverleners. Meestal kennen ze die andere diensten wel.”

Hoe gaan jullie om met ouders die weinig tot niet geschoold zijn, die van landen komen waar school minder belangrijk is? Mieke: “In de meeste culturen is het toch zo dat de school gekoppeld wordt aan ontwikkeling. Verder kan ik alleen uitgaan van het hier en nu. In ons land is het nu eenmaal zo dat de school zeer belangrijk is. Mensen die hier leven zouden dus moeten inzien dat school ook voor hún kinderen heel belangrijk is. En kinderen helpen trouwens dikwijls hun ouders met de dingen die ze op school leren: ze lezen hen voor of spelen tolk.”

Het is één ding om ouders te betrekken bij de school, maar de brugfiguur moet daarnaast ook de leerkrachten en het uitgebreide schoolteam sensibiliseren. Hoe pakken jullie dat aan?

Mieke: “Vanuit de projectleiding wordt verwacht dat we het schoolteam goed informeren over kansarmoede. In het begin bracht ik op een teamvergadering inhoudelijk iets over kansarmoede naar voor als zogenaamde deskundige. Maar die methode heeft niet goed gewerkt. Het werkt veel beter als je het concreter aanpakt. Nu werk ik binnen een klasgroep rond de leefwereld van de kinderen, die ze kennen en waar ze bezorgd over zijn. Dat zorgt voor meer samenwerking.”

Kika: “Het beleid dat de school voert is hierin ook heel belangrijk. Schoolmateriaal, opvang, boeken, schrijfgier, ... bij ons is alles gratis. Dat verlaagt mee de drempel.”

Hoe verhinderen jullie dat je tussen ouder en leerkracht komt te staan?

Mieke: “Dat is een valkuil waarmee we vaak te maken krijgen. Contact tussen de ouders en de school komt er dikwijls pas wanneer er problemen zijn. Je zult ouders niet snel naar de directeur zien stappen om te zeggen: “Meneer, we zijn toch zo tevreden over uw school.”

Er zijn ook weinig spontane ontmoetingsmomenten. In de kleuterschool valt dat goed mee omdat de ouders hun kind tot in de klas brengen. Daar heb je meer kans dat er een band ontstaat tussen de leerkracht en de ouders. Op de lagere school gaat de bel en worden de kinderen verwacht in de rijen te staan. Het is eigenlijk inherent aan dat systeem dat je minder communicatiemomenten hebt.”

Jullie zijn beide van Belgische afkomst. Zien jullie voor- of nadelen tegenover jullie allochtone collega's?

Kika: “Ik heb een collega op school van Bulgaarse afkomst. Zij bereikt de Bulgaarse ouders heel vlot omdat ze de taal spreekt. Maar als Belgische sta je wel neutraler tegenover de verschillende culturen. Van zodra mijn collega aan de poort een gesprek start in het Bulgaars, is ze alle niet-Bulgaarse ouders kwijt.”

Mieke: “Maar dat overkomt niet alleen allochtone brugfiguren. Als ik aan de schoolpoort met een Turkse mama en een Albanese mama heb gepraat en voor een zwarte papa iets heb gedaan, dan hebben de Belgen meteen gezien dat ik weer bij de allochtonen stond. Je moet constant reke-

Je zult ouders niet snel naar de directeur zien stappen om te zeggen: “Meneer, we zijn toch zo tevreden over uw school.”

ning houden met dat broze evenwicht.”

Kika: “Toch kan een speciale band met een bevolkingsgroep helpen. Zo is mijn contact met de Roma families dan weer heel goed. Ik ben altijd samen op stap geweest met Darina, de vroegere brugfiguur op de school. Zij was zelf van Roma-afkomst en heeft mij voorgesteld aan de families.”

Waarom richt dit project zich op het basisonderwijs, en niet op het secundair onderwijs? Zien jullie een noodzaak aan uitbreiding?

Kika: “Ik vind van wel. Ik denk bijvoorbeeld aan de ouders die de voeling verliezen met hun puberende kinderen. Nu worden ze rechtstreeks naar het CLB gestuurd, maar dat is direct een schoolexterne instantie.”

Mieke: “Bij heel veel jongeren uit het secundair onderwijs zie je het watervaleffect: schoolmoe worden, afglijden van beroeps naar deeltijds, ...”

Het initiële doel van het brugfigurenproject was eigenlijk om het project zelf overbodig te maken. Dat is dus nog niet gelukt?

Mieke: “Men ging ervan uit dat de mentaliteitswijziging in het schoolteam als effect zou hebben dat de drempel voor ouders lager zou worden. Maar het is niet omdat de juf openstaat voor culturen en begrip heeft voor kansarmoede, dat alles daarom vlot gaat. Heel veel van wat wij doen om de drempel te verlagen, kan niet zomaar door de leerkracht gebeuren. Kunnen we bijvoorbeeld verwachten dat alle huisbezoeken

die wij nu doen buiten de lessen door leerkrachten gebeuren?”

In jullie job staan jullie dicht bij de ouders, het kind én de leerkracht. Welke hiaten zien jullie, vanuit die overzichtspositie, in ons onderwijssysteem?

Kika: “Vorig jaar hebben we drie leerlingen gehad die naar het regulier middelbaar konden, maar de anderen gingen naar het beroepsonderwijs of buitengewoon secundair. Ik kan je nochtans verzekeren dat het niet allemaal dommeriken zijn. Maar ze beginnen soms pas school te lopen in België vanaf hun elfde. Wij hebben nu twee onthaalklassen voor anderstalige nieuwkomers waar ze de taal en sociale vaardigheden leren. Maar dat volstaat niet om de achterstand weg te werken. Ik droom van een ‘inloopschool’ voor anderstalige nieuwkomers. Ook voor het gewone schoolsysteem zou dit een goede zaak zijn. Niet alle scholen krijgen voldoende middelen om die kinderen op te vangen, wat voor overlast kan zorgen.

In alle scholen gelden nog altijd dezelfde, vaste eindtermen. Ze spreken altijd van het kind als individu. Maar ook scholen zouden wat individueler mogen bekeken worden. Dat moeten ze op federaal niveau dringend eens aanpassen.”

Mieke: “Ik ijver ook voor kleinere groepen, en zeker in scholen zoals de onze met een groot percentage GOK-leerlingen (*Gelijke OnderwijsKansen*, red.). Een school moet ook meer zijn dan een team van leerkrachten. Als het van mij afhangt, mogen er gerust ook psychologen of opvoeders werkzaam zijn op school. Samen met de gezinnen in de wijk kan zo gebouwd worden aan een ‘brede’ school.”

Wat is jullie motivatie om deze job uit te voeren?

Kika: “Ik ben enorm geboeid door verschillende culturen en mensen. Ik ben zelf ook in het buitenland geboren, in Peru. Tot mijn acht jaar gin ik daar naar school en sprak ik enkel Spaans. Daarna ging ik in België naar een eliteschool. Naar het schijnt plaste ik op school gewoon in de riolering. Ik weigerde op toiletjes te zitten, want ik kende dat niet. Die kleine maar pertinente cultuurverschillen proberen te overbruggen, dat is voor mij een droomjob.”

Mieke: “Het menselijke contact, de verschillende culturen, de afwisseling in de job en de aantrekkingskracht van de wijk: het havengebied. Ik houd van een no-nonsense mentaliteit. Ik zit dus wel goed hier in de Muide.”

INGE DEVUYST

Onderzoekers wijzen al lang op de schoolachterstand van allochtone jongeren. Zo zou één op vijf allochtone leerlingen al in het lager onderwijs een schoolachterstand van minstens één jaar oplopen. Later behaalt slechts één op de twee een diploma middelbaar onderwijs en weinigen slagen erin door te stromen naar het hoger onderwijs. De voor de hand liggende verklaring luidt dat wie thuis in een andere taal dan het Nederlands wordt opgevoed, op school in de problemen komt. Die opvatting leeft niet alleen bij het brede publiek. Ook diegenen die beroepshalve met onderwijs bezig zijn lijken ervan uit te gaan dat het bestrijden van ongelijke onderwijskansen vooral neerkomt op het wegwerken van die 'taalachterstand'.

ANALYSE

HIER SPREEK OVER TAAL EN IDEOLOGIE

TAALACHTERSTAND

Er is sprake van taalachterstand wanneer de taalvaardigheid van leerlingen ontoereikend is om de lessen goed te volgen. De grootste problemen liggen bij vier veel voorkomende taaltaken in de klas: het luisteren naar en begrijpen van uitleg, het lezen van informatieve teksten, het begrijpen van schriftelijke vragen en opdrachten en het schriftelijk formuleren van antwoorden. Dit gebrek aan schooltaalvaardigheid zou vooral duidelijk worden in het vakonderwijs. De lessen Nederlands bereiden de leerlingen onvoldoende voor op de taaleisen die deze vaklessen stellen. Daar overheerst een nadruk op correctheid en op het reproduceren van vooraf vastgelegde taalvormen en deelvaardigheden. Bovendien zou het taalaanbod binnen het vak Nederlands net door die productgerichtheid geringer en schraler zijn dan dat van andere vakken.

Nochtans is er over de meest gunstige omstandigheden voor taalverwerving nog maar weinig discussie. Die omstandigheden komen kort samengevat hierop neer: een rijk en overvloedig aanbod van begrijpelijke, levende taal, waarbij de taalverwerker ruim de gelegenheid krijgt tot taalproductie waarop hij aangepaste feedback krijgt. Net deze omstandigheden zijn in het onderwijs vaak onvoldoende aanwezig. Het mondelinge taalaanbod blijkt maar zelden rijk, terwijl het schriftelijke dan weer te moeilijk is voor veel leerlingen. Bovendien is er binnen schoolse leersituaties opvallend weinig taalproductie door de leerlingen zelf. Daardoor krijgen ze uiteraard maar weinig reacties op hun taalgebruik die hen zouden kunnen helpen taalvaardiger te worden. Zo bekeken zou je kunnen denken: als er één plaats ongeschikt is om een taal te verwerven, dan wel de school. Taalachterstand is dus ten dele een probleem van de manier waarop de school met taal omgaat.

Schooltaal versus thuistaal

We hebben het tot nu toe over taalvaardigheid in het Nederlands gehad. Of specifiek: in het school-Nederlands,

waarvan de eigenheid zo groot is dat veel taalkundigen het als een apart register beschouwen. Schooltaal is abstract, doorspekt met vakjargon en moeilijke grammaticale constructies. Bovendien is het interactiepatroon op school asymmetrisch: de leerkracht bepaalt vorm en inhoud van de communicatie en is verreweg het meest aan het woord. De thuistaal daarentegen is veel concreter, eenvoudiger en informeler; thuis verloopt de interactie bovendien symmetrischer. Deze breuk tussen thuis- en schooltaal zorgt ervoor dat schooltaal ook bij veel van huis uit Nederlandstalige kinderen overkomt als een vreemde taal. Overigens lijkt de toenemende aandacht voor dit onderwerp de opvatting over taal als dé sleutel tot onderwijssucces alleen

Als er één plaats ongeschikt is om een taal te verwerven, dan wel de school.

maar te versterken. Zo opende een artikel in het tijdschrift Klasse als volgt: "Er is een verschijnsel dat misschien meer invloed uitoefent op de prestaties van leerlingen dan motivatie, gezondheid, stress of verstand. Dat verschijnsel heet taal." Het is een opvatting die ook minister van onderwijs Vandenbroucke lijkt te delen; zijn gelijke onderwijskansenbeleid focust in ieder geval zeer sterk op taal, of beter: op de kennis van het Nederlands.

"DE TAAL IS GANSCH HET VOLK"

Deze opvattingen passen in een trend waarbinnen kennis van het Nederlands wordt gezien als dé oplossing voor een hele reeks inburgerings- of samenlevingsproblemen. Denk maar aan het beleid van minister van Wonen en Inburgering Marino Keulen, voor wie niet-Belgen hun bereidheid tot het leren van het Nederlands moeten aantonen om in aanmerking te komen voor een sociale woning. Kortom, 'wie hier wil wonen, werken, studeren... zal dat in het Nederlands doen of zal niet doen'. Dat

is een handige positie om —als het misgaat— de zwarte Piet te kunnen doorspelen: 'Ze willen geen Nederlands leren.' Deze trend komt niet uit de lucht gevallen.

Honderdvijftig jaar Vlaamse beweging — met haar sterke fixatie op het Nederlands — hebben een deelstaat opgeleverd die zeer sterk aan zijn ééntaligheid gehecht is. Die ééntaligheid is dan ook verankerd in een uitgebreide taalwetgeving die haar verzekert en beschermt: het openbare leven speelt zich verplicht in het Nederlands af. Taalkwesties zijn hier Gevoelige Materie en nogal wat politici en activisten allerhande voelen zich geroepen om het immer bedreigde Vlaanderen en zijn taal ter hulp te schieten. Dat ondervond bijvoorbeeld de Antwerpse schepen Robert Voorhamme die nét niet met pek en veren overgoten zijn stad werd uitgejaagd toen hij voorstelde ook Arabisch en Turks aan bod te laten komen in het onderwijs.

GOEDE EN SLECHTE MEERTALIGHEID

Op dit beeld (deze ideologie, volgens sommigen) van een ééntalig Nederlands Vlaanderen valt nogal wat af te dingen. Om maar meteen met de deur in huis te vallen: Vlaanderen is geen ééntalig land, zal dat nooit zijn en is het ook nooit geweest. En dat is niet alleen omdat Vlaanderen nu eenmaal geen eiland is en er zich hier bijgevolg altijd al anderstaligen zijn komen vestigen. Ook de autochtonen zijn meertaliger dan ze zelf misschien denken. Hele bevolkingsgroepen begeven zichzelf voortdurend in allerhande vormen van meertalige praktijk, zoals in het bedrijfsleven waar Engels schering en inslag is. Studenten en academici kunnen simpelweg niet meer zonder Engels en ook in de media en de amusementsindustrie is het Engels dominant. Deze meertaligheid wordt echter niet als problematisch gezien. Integendeel, ze heet een verrijking te zijn en wordt aangemoedigd. Hier is meertaligheid een troef. Hoe anders vergaat het hen die anders-dan-Engels anderstalig zijn! Wat ook hun taalbagage mag zijn, hun meertaligheid is een probleem, een obstakel dat hun integratie

in de weg staat. Zolang ze het Nederlands niet machtig zijn, worden ze als ongeletterd beschouwd. Later kunnen ze dan eventueel verrijkt worden met Engels en/of Frans. We maken dus een onderscheid tussen goede en slechte meertaligheid. Omdat de ideologische norm van ééntaligheid zo sterk is, wordt de feitelijke norm van meertaligheid al te vaak genegeerd, zowel bij autochtonen als allochtonen. Meertaligheid wordt enkel gezien als het beheersen van verschillende taalsystemen, als het produceren van grammaticaal correcte en wat woordenschat betreft 'rijke' taal. Dat is alvast wat de Huizen van het Nederlands lijken na te streven. Alleen blijven net daardoor veel van hun cursisten af te haken. Blijkbaar streven zij iets anders na? Taalcursussen gericht op het volledig beheersen van 'goed' Nederlands zijn te abstract en te contextarm. Ze voorzien niet in de concrete (deel)competenties waaraan anderstaligen behoefte hebben.

MEERTALIGHEID ZOALS ZE IS

Meertaligheid werkt namelijk niet zo. Meertaligheid komt erop neer dat men voor verschillende communicatietaken verschillende onderdelen van verschillende talen gebruikt. Meertaligheid is dus niet het 'volledig' beheersen van verschillende talen. Het is een repertoire van specifieke stukken uit verschillende talen: genres, stijlen, speciale registers... waartussen men gaat 'zappen' naargelang de situatie, het onderwerp, de gesprekspartner dat vereisen. Deze feitelijke meertaligheid kan men in elke migrantenbuurt van ons zogezegd ééntalige land aantreffen. Migrantengedrag hebben specifieke Nederlandstalige competenties die echter beperkt zijn en specifiek taakgericht: ze dekken de onmiddellijk relevante communicatietaken in de buurt, op de werkvloer, in winkels, in contacten met openbare diensten... Dat ze andere competenties missen, bijvoorbeeld om het huiswerk van hun kinderen te begeleiden of een gesprek bij het CLB te volgen, wil niet zeggen dat ze het Nederlands onkundig zijn. Ze zijn alleen onkundig in het specifieke Nederlands dat voor deze taken

nodig is. Wellicht zouden taalcursussen meer succes hebben wanneer ze zich lieten inspireren door deze concrete taalbehoeften dan door de ideologie van een ééntalig Vlaanderen. Het is nu eenmaal zo: Nederlands is voor veel immigranten in ons land niet de belangrijkste taal en het zal niets uithalen daar wat dan ook van te vinden. De meeste nieuwkomers in ons land komen over het algemeen niet in Sint-Martens-Latem of Brasschaat terecht. (Er zijn natuurlijk wel migranten die daar belanden, kaderleden van multinationals bijvoorbeeld, of Indiase diamantairs, maar aan hen worden geen inburgeringseisen gesteld.) Zij moeten zich zien in te burgeren, niet 'in Vlaanderen', maar in de omge-

*Ook bij veel van huis uit
Nederlandstalige kinderen
komt de schooltaal over als een
vreemde taal.*

ving waarin ze terechtkomen. En dan kan een Afrikaan die in het Rabot terechtkomt, al eens meer baat hebben bij kennis van het Turks dan van het Nederlands. Hij zal dan ook al snel (deel)competenties verwerven in deze taal, en zijn kinderen al helemaal. Van deze Afrikaan en zijn kinderen zal men ongetwijfeld beweren dat ze een taalachterstand hebben. Maar dan moet men ook beseffen dat deze taalachterstand niet de oorzaak, maar het gevolg is van de omstandigheden waarin ze moeten leven. En dus geen uiting van onwil of onkunde om te integreren en 'onze taal te leren'.

MEERTALIGHEID OP SCHOOL

Scholen hebben de laatste decennia de samenstelling van hun leerlingenpopulatie drastisch zien veranderen. Daarop heeft men meestal gereageerd zoals hierboven beschreven: door sterk in te zetten op het remediëren van 'taalachterstand' en het gebruik van andere talen dan het

Nederlands actief te ontmoedigen. Daarbij werden de taalcompetenties die deze leerlingen wél hebben grotendeels genegeerd. Initiatieven die het anders wilden aanpakken, zoals Onderwijs in Eigen Taal en Cultuur, zijn veelal nooit echt van de grond gekomen.

Nu lijkt onderwijsschepen Rudy Coddens dan toch van plan het geweer van schouder te veranderen. Tegenwoordig heeft één op drie leerlingen in het Gentse basisonderwijs een andere thuistaal dan het Nederlands. En dat is een gemiddelde; in veel scholen in de 19e-eeuwse gordel ligt dat percentage nog veel hoger. Coddens wil die meertaligheid nu ook een plaats geven op school. Concreet zullen kinderen voortaan ook hun moedertaal mogen spreken op school en zullen er personeelsleden aanwezig zijn die de kinderen in hun eigen taal kunnen helpen. Het is niet de bedoeling om in andere talen les te gaan geven. Maar ook Coddens gaat ervan uit dat leerachterstand in de eerste plaats een zaak is van taalachterstand. Het doel is de leerlingen zo snel mogelijk zo goed mogelijk Nederlands te leren door gebruik te maken van hun moedertaal. Daar is uiteraard niets mis mee: gebrekkige taalvaardigheid en geletterdheid hebben wel degelijk ernstige gevolgen voor het sociaal functioneren. Maar dat het zo vaak misloopt bij de schoolloopbaan van migrantenkinderen heeft veel verscheidener oorzaken dan alleen maar het feit dat hun moedertaal niet het Nederlands is. Het kan geen kwaad in het achterhoofd te houden wat Basil Bernstein — een pionier inzake onderzoek naar de invloed van taal op sociale kansen — lang geleden al zei: "Education cannot compensate for society". Of voor wie een kleine taalachterstand heeft in het Engels: 'Onderwijs kan de samenleving niet compenseren.'

KOEN DE STOOP

© Freddy Willems

FOTOREPORTAGE

EEN PARK IN CASABLANCA

Casablanca, Marokko. Midden in de stad ligt het cultureel erfgoedpark, Parc l'Hermitage, één van de belangrijkste openbare groene ruimtes van de stad. Althans, dat was ooit zo. Daarna verwerd Parc l'Hermitage tot een vuilnisbelt en een niet-plaats. Geen enkel bord gaf aanwijzingen naar het park. Op de stadsplannen van Casablanca was geen spoor van het park te vinden. Hassan Darsi en Florence Renault staken enkele jaren geleden hun schouders onder het project Parc l'Hermitage. Samen met de bewoners van Casablanca werd een replica gemaakt van het park in zijn huidige toestand: een maquette met een schaal van 1/100. In zijn huidige toestand betekent de maquette, zoals Darsi stelt, het prototype van de collectieve onverantwoordelijkheid en de afwezigheid van goede wil. In het park vonden de bezielers van het project autobanden, bakstenen, plastic verpakkingen, leder, ijzerdraad, menselijke uitwerpselen, marmer, audiocassettes, kapot geslagen spiegels, autobrokstukken... en illegaal opgetrokken gebouwen. Met de maquette die deze teloorgang aanklaagt, trokken de kunstenaars naar expositieruimtes en haalden ze de nationale media. Een delegatie van het Ministerie van Cultuur in Casablanca werd uitgenodigd om het park te bezoeken. Dit project zette het park terug op de agenda van de inwoners en de overheid van Casablanca. Dat kan tellen als een *good practice* uit de Maghreb. Het werk van Hassan Darsi is in maart 2007 te bezichtigen in het MUHKA in Antwerpen.

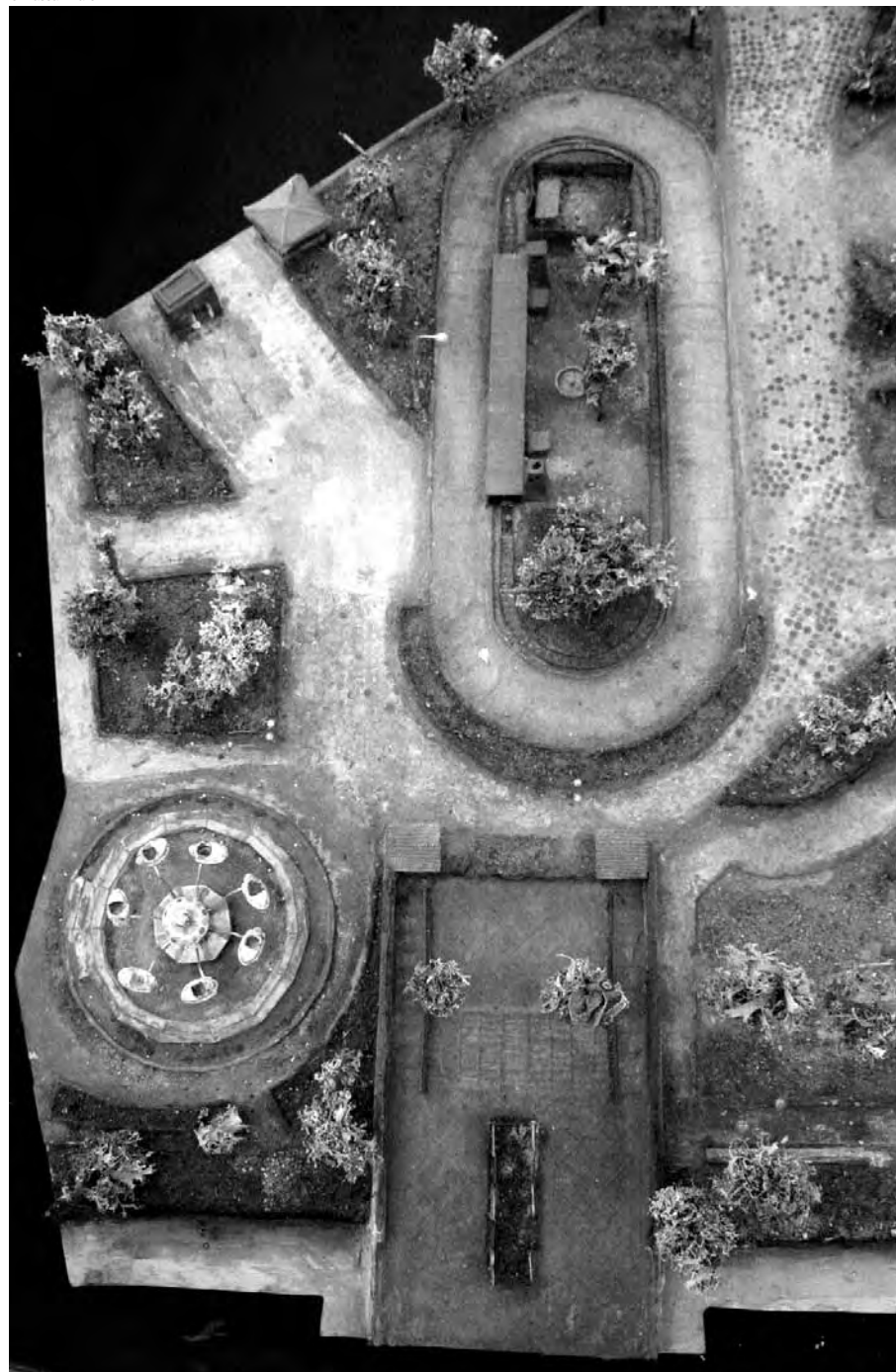
M.C.

Déclaration

*La maquette n'est pas un modèle réduit
Elle est le prototype de l'irresponsabilité
La maquette ne renvoie ni au passé ni au futur
Elle renvoie à l'état décrépit d'aujourd'hui
La maquette n'induit aucune volonté
Elle est le constat de l'absence de volonté
Sa non-réalisation aussi, est collective*

Hassan Darsi, Juli 2002

INTERVIEW

ERIK SWYNGEDOUW

“DE STAD IS HET FRONT VAN DE POLITIEKE STRIJD”

© Freddy Willems

Volgens geograaf Erik Swyngedouw is er in onze steden steeds minder ruimte voor politiek debat. Stedelijk beleid wordt herleid tot het beheren van de lokale gevolgen van de economische globalisering. Er moeten alternatieven komen voor de nieuwe, ondemocratische vormen van politieke organisatie. Voor Swyngedouw betekent dit dat de samenleving opnieuw vormgegeven moet worden vanuit de idee van politieke gelijkheid.

Vanwaar je interesse voor steden en stedelijkheid?

Swyngedouw: “Begin de jaren ‘70, toen ik voor landbouwkundig ingenieur studeerde, was er onder studenten een sterke interesse in maatschappelijke problemen.

Ikzelf was erg geïnteresseerd in ecologie en economie, vooral op het platteland. Ik was betrokken bij de strijd tegen kernenergie en het kapitalistisch-agrarisch complex, waar de Boerenbond toen de sterkste uitdrukking van was. Ik had *Das Kapital* wel gelezen, maar het was pas wanneer ik stedenbouw en ruimtelijke ordening studeerde en in contact kwam met het werk van de stadssocioloog Manuel Castells en geograaf David Harvey dat ik zag hoe die abstracte theorie zich vertaalde in concrete sociale strijd in steden. Als je vecht voor sociale en emancipatorische verandering, doe je dat niet in de korenvelden van Limburg. Sindsdien ben ik ervan overtuigd dat het front van de politieke strijd in de steden ligt. Die overtuiging werd versterkt tijdens mijn verblijf in Baltimore (VS), waar ik bij David

Harvey een doctoraat schreef. Het was de eerste keer dat ik in een grote stad woonde. Baltimore, een stad aan de Oostkust met een typische industriële cultuur, werd toen zwaar getroffen door het wegtrekken van de industrie. Dit had een grote invloed op de arbeiderscultuur.

De stad draagt tegelijkertijd de belofte voor vrijheid en emancipatie en de zweep van de onderdrukking in zich.

Die ervaring stimuleerde mijn theoretische interesse in gecombineerde en ongelijke ontwikkeling. Alle mogelijke schaalniveaus, van de stad en de nationale staat tot internationale en transnationale schalen, zijn betrokken in deze ongelijke ontwikkeling. Bijvoorbeeld: de meest ontwikkelde kapitalistische staten blokkeren de ontwikkeling van minder ontwikkelde staten, maar voeren er tegelijkertijd de meest geavanceerde productietechnieken en -relaties in. Die komen dan voor naast de meest primitieve technieken.”

Je stelt dat de stad essentieel is voor sociale strijd. Wat is dan de essentie van de stad?

Swyngedouw: “De stad is het laboratorium van de kapitalistische globalisering. De meest positieve ontwikkelingen, zoals bij-

voorbeeld technologische en sociale innovatie, maar ook de meest negatieve en perverse effecten, zoals armoede en uitsluiting, komen er tot uiting. Je kan zeggen dat de stad tegelijkertijd de belofte voor vrijheid en emancipatie en de zweep van de onderdrukking en exclusie in zich draagt. De stad belichaamt dus de dominante ontwikkelingen en posities op wereldniveau. Daarom heeft de sociale strijd in kapitalistische samenlevingen een uitgesproken stedelijk karakter. Vroeger dacht ik dat het platteland ook in de tijd achtergesteld is op de stad, maar daar ben ik voor een stuk op teruggekomen.”

Je maakte als geograaf naam met je werk rond globalisering en het concept ‘schaal’. Wat betekent die ‘schaal’ en hoe kwam je tot dit concept?

“Ik was niet de eerste die rond schaal werkte. Om te begrijpen hoe ik overtuigd raakte van het concept schaal, moet je de context van de jaren ‘80 kennen. De marxistische analyses die toen de stadssociologie en -geografie domineerden werden bekritiseerd omdat deze visies alles herleidden tot de economie – een terechte kritiek. Politiek werd door dogmatische marxisten beschouwd als een verlengstuk van economische relaties. Politieke processen vormen nochtans de fundamentele as van de sociaal-emancipatorische strijd. Door dit politieke perspectief begon ik over het concept schaal na te denken. Het belang van het concept schaal werd me duidelijker toen ik de sluiting van de Limburgse koolmijnen

overheden door die politieke overheden zelf wordt gemaakt.”

Hoe zie jij de verhouding tussen het concept ‘schaal’, dat een zekere hiërarchie tussen verschillende politieke niveaus suggereert, en het meer horizontale concept ‘netwerk’?

“Voor mij sluiten beide concepten elkaar niet uit. Ze komen voort uit een verschillende benadering van de realiteit. In ons dagdagelijks leven functioneren we inderdaad in netwerken. Maar die netwerken zijn niet autonoom; ze staan niet op zichzelf. Soms duiken er in die netwerken problemen op. Op dat moment treedt de geschaalde werkelijkheid in werking. Neem het netwerk van de internationale koffiemarkt. Koffie wordt geteeld en verwerkt en komt daarna via allerlei handelsnetwerken in de winkel om de hoek terecht. Maar die netwerken zitten ingebed in regelgevings- en eigendomsregimes en die zijn georganiseerd op bepaalde schalen. Mensen leiden hun dagelijks leven in netwerken, maar als er een probleem ontstaat dan wordt de politie of het gerecht ingeschakeld. Politie en gerecht zijn in hiërarchische schalen georganiseerd. Zonder die geschaalde regimes functioneren netwerken niet. Beide zijn noodzakelijk en de sociale strijd gaat over het evenwicht tussen de twee. De discussie over de Poolse loodgieter en de Bolkesteinrichtlijn gaat daar over. Mag de Poolse loodgieter zich vrij verplaatsen in een horizontale ruimte? Op welke schaal reguleren we eventuele pro-

“Waar vroeger iedereen toegang had tot de sociale zekerheid, wordt dit onder het mom van responsabilisering steeds meer voorwaardelijk.”

blemen en onrechtvaardigheid die hierdoor ontstaan?”

Je stelt dat de nationale staat zich niet langer bezighoudt met de taak sociaal-economische en politieke ontwikkeling min of meer gelijkmatig over haar territorium te verspreiden. Steden worden zo direct overgeleverd aan de internationale concurrentie voor kapitaal, prestigieuze projecten, toeristen en consumenten. Welke impact heeft dit op het democratische debat over de toekomst van de stad?

“Deze veranderingen gebeurden tegen de achtergrond van de dubbele crisis van staat en economie die vanaf midden jaren ‘70 duidelijk werd. Winsten waren onvoldoende, de werkloosheid was en is nog steeds

hoog en de traditionele overheidsinterventies in de economie waren niet langer effectief. De staat worstelde met een gigantische schuld. Bedrijven kunnen maar op drie manieren reageren: delokaliseren, innoveren of sluiten.

Dat laatste is niet noodzakelijk slecht. Ik ben blij dat de mijnen gesloten zijn. Het is vuil, ongezond en menonwaardig werk. Het enige wat wij hier kunnen doen is innoveren. Dat heeft grote sociale en culturele gevolgen. Er ontstaat een nieuwe arbeiderselite, zoals de kenniswerkers. Bovendien vereist dit een andere organisatie van de staat en nieuwe ‘politie’-methoden, nieuwe manieren om de dominante machtsverhoudingen in stand te houden. De overheidsuitgaven worden gesaneerd door privatiseringen, innovatie en ondernemerschap worden gestimuleerd, de verzorgingsstaat wordt afgebouwd. Waar vroeger iedereen toegang had tot de sociale zekerheid, wordt dit onder het mom van responsabilisering steeds meer voorwaardelijk.

Deze economische en politieke veranderingen hebben enorm zware gevolgen voor de steden. Ten eerste neemt de armoede in steden toe door het inkrimpen van de sociale zekerheid. Men tracht aan wijkopbouw te doen om buurten er weer bovenop te helpen, maar dat stelt weinig voor in vergelijking met universele sociale zekerheid. Ten tweede verschuift de controle op gedrag van burgers van de staat naar de markt – weeral verlies van democratische controle. Ten derde komen lokale initiatieven meer op het voorplan. Als de staat niet langer tussenkomt, zijn steden op zichzelf aangewezen en moeten ze zelf initiatieven nemen.

Onder het mom dat de staat en de stad geen macht hebben, schikt men zich naar de normen van de markt. Steden profileren zich als aantrekkingspolen van kapitaal en toerisme. Het politieke debat gaat deels ten onder door de hevige concurrentiestrijd, maar vooral door de aanvaarding dat er geen alternatieven zijn. Als er alleen nog ‘technische bemerkingen’ overblijven om de stadsvernieuwing goed te ‘managen’, dan wordt er niet meer aan politiek gedaan.

Afwijkende meningen worden uit onze steden geweerd. Publieke ruimtes worden intensief bewaakt en gesuperviseerd. De Olympische Spelen worden met veel tromgeroffel binnengehaald, terwijl skateboorders weggejaagd worden. De straat wordt zo herleid tot een ruimte om door te lopen. Bij ‘legitieme’ activiteiten daarentegen worden geen middelen gespaard om mensen op straat te krijgen. Dan wordt ‘hier is niets te zien’ plots ‘komt dat zien’. Met mijn studenten doe ik jaarlijks een experiment waarbij ik hen vraag om op een openbaar plein in Londen vreemd, maar volstrekt

en later de internationalisering van het financiële systeem bestudeerde. Beide studies maakten zichtbaar dat de nationale staat radicaal aan het veranderen was. Toch vond ik de discussie die daar toen over gevoerd werd teleurstellend. Men argumenteerde dat de macht van de staat aan het verdwijnen was, dat die het moest afleggen tegen de globaliserende en internationaliserende economie. Ik was het daar niet mee eens, gewoon al omdat men de globalisering beschreef als een anoniem systeem en er voor de staat geen slagkracht overbleef. De politiek en de nationale staat verdwijnen helemaal niet, maar worden herschaald. Bevoegdheden, besluitvormingsmechanismen en beleidsinstrumenten worden, op een bewuste manier, door concrete politieke beslissingen naar boven (naar internationale instellingen, zoals de EU) en naar onderen (naar regio’s en steden) verschoven. Deze herschaling en herstructurering stuwden de economische globalisering voort. Temidden daarvan krijgen private actoren zoals reconversiemaatschappijen, stedelijke ontwikkelingsbedrijven en NGO’s meer ruimte. Dat zijn wel degelijk politieke instellingen, maar ze zijn niet democratisch gecontroleerd. We zien fundamenteel nieuwe vormen van politieke organisatie die zorgen voor nieuwe relaties tussen bestuurders en bestuurd. De herschaling van de staat is volgens mij in wezen een strategie om de liberale democratische rechtstaat te ondermijnen. De uitbesteding van de Limburgse reconversie illustreerde hoe de machteloosheid van

© Freddy Willems

legaal gedrag te vertonen. Het duurt meestal slechts een paar minuten voor we door politie of private veiligheidsagenten verwijderd worden en de ruimte ‘gezuiverd’ is.”

Je schrijft dat dissensus, conflict en debat uit de stedelijke publieke ruimtes geweerd worden, maar dat er uit de breuklijnen (*urban cracks*) alternatieve democratische stedelijke projecten kunnen ontstaan.

“In de mate waarin steden belangrijker worden, verschuift de focus van nationale economische ontwikkeling naar stedelijke en regionale economische ontwikkeling. In bibliotheken vind je bijna geen recente boeken meer over nationale economische ontwikkeling, maar des te meer over stedelijke en regionale ontwikkeling. Succesvolle steden zijn steden waar er een coherente elite is en weinig contestatie, tegenkracht en kritiek. Die steden zijn gevormd naar het evenbeeld van die elites. Politieke, culturele en economische elites trekken aan het zelfde zeel. Barcelona is hier een zeer goed voorbeeld van: er is geen stedelijke strijd.

Brussel is een voorbeeld van het tegenovergestelde. Er is in Brussel geen coherente elite die erin slaagt om een dominante visie te ontwikkelen. Brussel heeft in tegenstelling tot Barcelona erg sterke sociale bewegingen en er is veel contestatie. Een voorbeeld van die incoherentie is de saga van de failliete Arenberg cinema op de Anspachlaan. Anciaux wil die kopen om de Vlaamse aanwezigheid in Brussel te versterken, maar dan blijkt de Waalse overheid er eigenaar van te zijn. Die incoherentie creëert interessante mogelijkheden. In een ambassade van een niet langer bestaande Afrikaanse staat werd een Universele Ambassade opgericht die een thuishaven werd voor *sans-papiers*. Actievoerders gaven zelfs paspoorten aan mensen zonder papieren. De ambassade bevond zich in een legale schemerzone (diplomatisch gebied), die uitge-

buit kan worden voor nieuwe, democratische experimenten. Door haar complexe politieke en institutionele structuur vertoont Brussel veel van die gaten en breuklijnen waar we kunnen ontsnappen aan de totaliserende logica van kapitalistische ontwikkeling in steden.”

Je recentere werk heeft betrekking op stedelijke politieke ecologie. Zijn steden niet

“Als er alleen nog ‘technische bemerkingen’ overblijven om de stadsvernieuwing goed te ‘managen’, dan wordt er niet meer aan politiek gedaan.”

net het tegenovergestelde van wat meestal onder ‘natuur’ begrepen wordt? Hoe koppel je die twee?

“Alles wat ik doe heeft een politieke motivatie, en ook al denk ik steeds minder dat de ecologische beweging het alternatief is, de ecologische problematiek blijft erg belangrijk. De ecologische beweging is teveel begaan met de natuur en het klimaat in fetisjistische zin. Zo komen ze snel terecht in een antistedelijke en antimoderiserende houding.

Er is niets a priori onnatuurlijks aan de stad. We wijzigen de natuur constant. Onze hele wereld is een sociaal-ecologisch product. De stad is de veruitwendiging van een bepaalde sociaal-ecologische configuratie. Enkel door en in de stad kunnen we evolueren naar een nieuwe sociaal-ecologische orde.

Men moet stoppen de klimaatsverandering als een catastrofe voor te stellen. Op die manier wordt ze buiten het politieke debat geplaatst. De klimaatsverandering zal in de

eerste plaats leiden tot een andere samenleving. Het bestrijden van de klimaatsveranderingen leidt niet tot een rechtvaardige samenleving. De politieke discussie moet gaan over de vraag of die andere samenleving rechtvaardig of onrechtvaardig is. Hierdoor bekijken we ecologie als een politiek vraagstuk, terwijl het nu beperkt is tot een gedepolitiseerd milieuvraagstuk. Een ecologisch project voor de stad gaat over de politieke vraag waar we naartoe willen op sociaal en ecologisch vlak. Daarom moeten we de ecologische strijd in de stad voeren en niet zomaar in de bossen rond Brugge.”

Hoe kunnen lokale experimenten en micro-interventies gekaderd worden in een groter verhaal?

“Er is wereldwijd een ongelooflijke energie aanwezig voor een andere samenleving, maar die wordt te weinig samengebracht in nieuwe politieke projecten. We moeten lokale experimenten blijven aangrijpen als hefboomen voor emancipatorische verandering en ons bewust blijven van hun politieke karakter. Zelfs recuperatie kan positief zijn, zolang er maar contestatie en democratisch conflict is.

Ik geloof niet in het einde van de grote verhalen. Het succes van het Vlaams Belang bewijst op een perverse manier dat de bevolking wel nog geïnteresseerd is in die grote verhalen. Hun project is een uitgesproken politiek project. Ze schuiven een model voor een ideale homogene Vlaamse samenleving naar voren en schrikken er niet voor terug het politiek onmogelijke te eisen. Zij tonen aan dat politiek draait rond ‘onmogelijke eisen’, terwijl alle andere gevestigde partijen vertrekken vanuit dat andere grote verhaal dat vandaag bestaat: het neoliberalisme. Door dat verhaal niet in vraag te stellen, wordt politiek herleid tot de kunst van het mogelijke en het haalbare. Nochtans heb je op alle niveaus sociale bewegingen die ontstaan voor verandering, gaande van progressieve ecologisten tot alternatieve sociale fora. En toch grijpen zagezegde politieke progressieven deze kansen niet aan.

Om toch maar even normatief te zijn: ik zou socialisme, en bij uitbreiding elk progressief alternatief voor neoliberalisme, definiëren als een samenleving die gebaseerd is op politieke gelijkheid. Via politieke gelijkheid worden de samenleving en de economie vormgegeven. Voor een socialist of een links ecologist betekent democratie dat via de politiek gedefinieerd wordt op welke manier de samenleving georganiseerd is. Voor neoliberalen is de politiek altijd ondergeschikt aan de economie.”

PASCAL DEBRUYNE EN STIJN OOSTERLYNCK

REPORTAGE

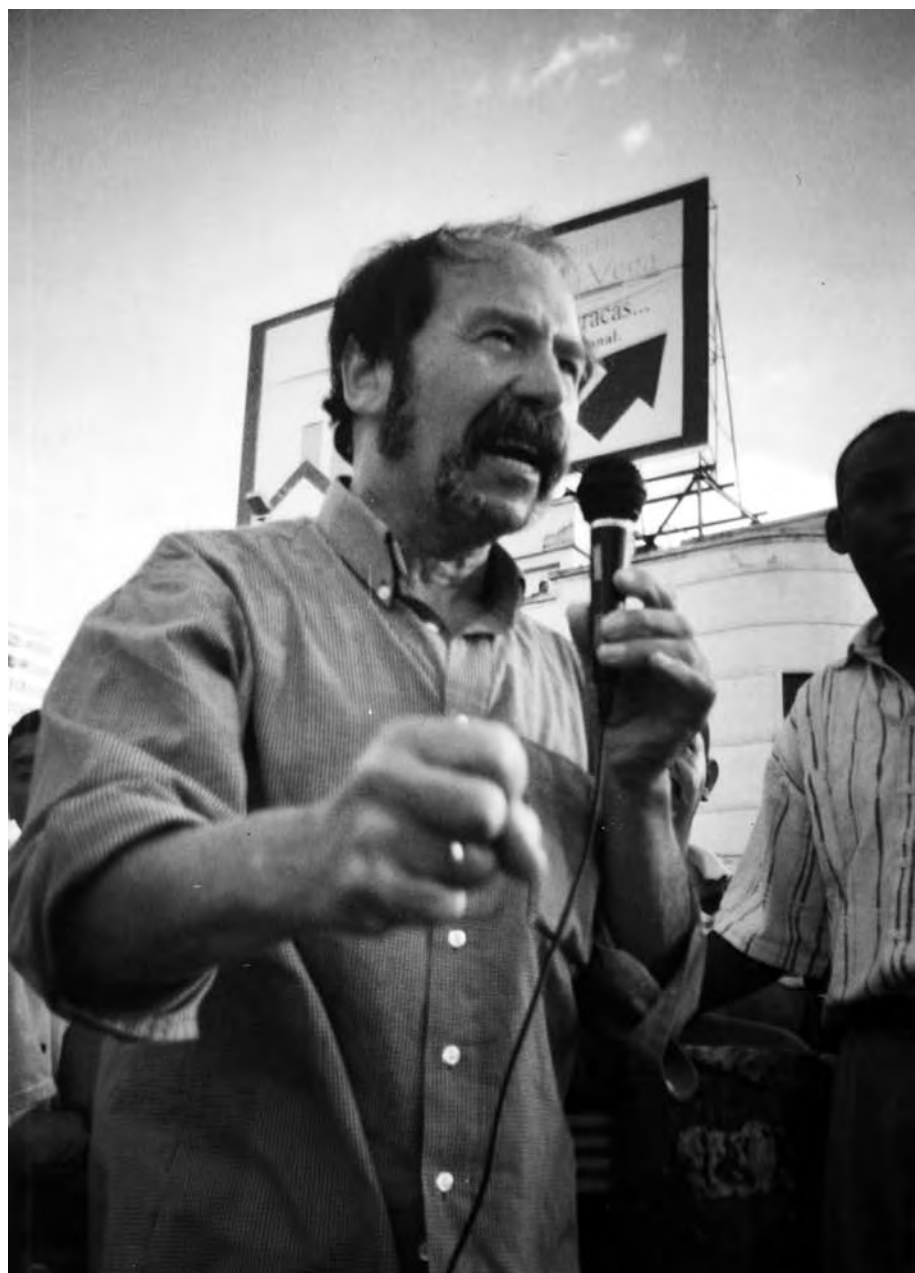
OP DE BARRICADES

DE BOODSCHAP VAN FRANS WUYTACK

“Kunst is datgene wat doet leven. Kunst is de waarheid op gang brengen”, vertelt Frans Wuytack (72). De voormalige priester-arbeider kent als geen ander de kunst om mensen te begeisteren. Hij was Venezolaan onder de Venezolanen toen de sloppenwijken van Caracas revolteerden, dokwerker in Antwerpen toen de legendarische wilde staking uitbrak in 1973 en oproerkraaiër in Catalonië tijdens acties van publieke ongehoorzaamheid tegen het fascistische nep-syndicaat van generaal Franco. Een zelfde drang om “ruimte te creëren zodat de vrijheid kan verschijnen”, karakteriseerde later zijn beeldhouwkunst en gezinsleven. Een boek en documentaire over Frans Wuytack komen nog dit jaar uit. We zochten hem alvast op om naar enkele van zijn verhalen te luisteren.

Frans Wuytack werd geboren in een arbeiderswijk van Sint-Niklaas in 1934. Op zijn veertiende ging hij aan de slag op de Boelwerf voor scheepsbouw, en later bij de plaatslagerij Engels in Temse. Toen hij achttien was, koos hij voor een opleiding aan het instituut voor de late roeping in Kortrijk. Hij wilde de wereld in als priester-arbeider. Over het instituut: “De sfeer was er ontspannen. Je kwam eens proberen en voelen of het je beviel. Veel van die gasten hadden ineens de heilige geest op hun kop gekregen of zo (*lacht*), maar hadden nog een liefke. De laatste zondag van de maand stonden die meisjes aan de kloosterpoort. Mijn maat is er daardoor mee gekapt. Hij zei: ‘Mijn lief zegt dat ze van de brug van Temse gaat springen, ik ga terug jong!’” Maar Wuytack bleef en kwam tot een heel eigen invulling van geloven: “Als ze aan mij vragen of ik geloof, dan zeg ik: nee, ik geloof niet. Ik geloof niet in het geld, in de bank of in een jobke doen. Ik geloof niet in veel van die zaken, maar ik geloof wel in de mens, in de spirituele kracht van de mens, in zijn verzet.”

Na de opleiding van vier jaar werd hij onderpastoor in de parochie Sint-

© Francisco Wuytack

Vincentius, in het noorden van Gent. Een aantal jaren later besloot hij naar het buitenland te trekken. Hij volgde lessen aan het legendarische Latijns Amerika-college in Leuven. De plaats waar sociaal geënga-

geerde priesters als Bisschop Romero en Camillo Torres ook passeerden. De bevrijdingstheologie die in die jaren opgang maakte, was Frans op het lijf geschreven. Hij werd naar Venezuela gezonden.

© Francisco Wuytack

ER BROEIT WAT IN DE SLOPPENWIJKEN

Na enkele omzwervingen vond Wuytack er zijn stek in de sloppenwijk *La Vega* in de hoofdstad Caracas. Hij leefde er tussen de honderdduizenden gemarginaliseerde Venezolanen. Hoewel het land baadt in de bodemrijkdommen, was een barak uit hout en golfplaten voor velen het enige onderkomen.

“Tijdens de jaren in de sloppenwijk *La Vega*, in het westen van Caracas, heb ik niet stilgezeten. We begonnen met wat we vaststelden: er was geen stromend water, geen elektriciteit, geen riolering. Dus organiseerden we ons, trokken naar de slechtste straat en legden daar riolen aan. Anderen speelden tijdens het werk gitaar, dat hoorde erbij. Het was niet van: ‘Ach jongens, het is hier zo erg gesteld, we zullen wat riolen leggen’. Nee, ‘t was plezierig. Die groep breidde alsmaar uit, niet met lidkaarten maar spontaan. Het proces stond centraal. We speelden ook toneel. Dat sloeg aan. Er kwam een massa volk op af. Toch gemakkelijk twee- à drieduizend mensen. Het opzet leek op het getuigenissen theater van Boal. Echte mensen stonden op de planken en vertolkten hun eigen leven. Zo was er Gregoria. Die vrouw had 15 kinderen maar was nog maar in de dertig. Echt een felle madam. Op eigen kracht had ze leren lezen en schrijven. Om op de planken te komen moest die geen rolletje inoefenen. Ze speelde gewoon situaties uit haar leven na. Dat bracht ze zo overtuigend dat de mensen geboeid toekeken. Dat was echt... alleez, ik

vond dat goed.

We gingen altijd een stapje verder. Dus gingen we onderhandelen met de overheid om te vragen waar we recht op hadden: water, buizen... van alles. En als we werden genegeerd, dan keerden we drie, vier keer terug. Als er dan nog geen antwoord kwam, fwiet (*doet een fluitsignaal na*), dan trokken we met enkele duizenden de straat op. Het waren massale betogingen maar we bleven vreedzaam. Daardoor wisten ze

*“Er gaan momenteel
enorm veel mogelijkheden
verloren omdat er zo veel naar
de postjes wordt gekeken, en
niet naar de mens.”*

geen blijf met ons. Anders hadden ze wel een kogel door ons hoofd gejaagd. De organisatie van het verzet in de sloppenwijken nam zo’n uitbreiding dat het establishment het op mij gemunt had. Ik belandde een paar keer in de cel, en moest een document tekenen dat ik nooit meer betogingen zou organiseren. Ik heb zo’n document wel zes keer getekend, maar kreeg daarna telkens gewetensbezwaren (*lacht*). In 1969 ben ik uit Venezuela verbannen omdat ik bleef doorgaan. Eind 1973 ben ik nog eens clandestien teruggekeerd naar Venezuela met de hulp van de guerrilla. Maar in 1974 werd ik opnieuw gevangen genomen en voorgeleid het land uitgezet. Pas onder

Chavez kon ik terugkeren, maar dat krijg je te zien in de film.”

NACHTEN IN EEN SPAANSE CEL

Nadat hij voor de eerste keer uit Venezuela was verbannen, werd Frans Wuytack dokwerker in de Antwerpse haven. Hij was één van de aanvoerders van de felle dokstaking in 1973. In dezelfde periode werd hij uit het priesterambt gezet en bij goddelijk recht ‘opgehangen’ omdat hij té actief was in de beweging *Inspraak*. Het volgende verhaal is ook uit die jaren, terwijl hij in een Spaanse cel zat, omdat hij met een betoging het verticale syndicaat van dictator Franco had bestormd.

“Ik kwam in de isoleercel terecht. Ik zag of hoorde niemand. In het begin was ik opstandig op de deuren aan het bonken. Ik dacht dat ik er wel tegen opgewassen was. Ik zong uit volle borst ‘a las barricadas...’ (*‘naar de barricades...’, lied van de anarchisten die tijdens de Spaanse burgeroorlog tegen generaal Franco vochten*). Maar er was niemand die luisterde. Na drie dagen was mijn elastiek op. Ik dacht: ik word hier zot. Er was niets, echt niets. Enkel een bank en een licht aan het plafond. Ik begon mezelf te beschuldigen: ‘Hoe stom ben ik! Als ik hieruit kom doe ik het kalmer aan.’ (*lacht*) Ik heb me toen op de brik gelegd en mezelf proberen te hypnotiseren. Zo van: ‘ik lig aan een vijver met prachtige bloemen...’, en dan altijd een stem in mij: ‘Maar nee, zot, je ligt hier op een houten plank te verdorsten.’ Om den duur viel ik in slaap. Op een bepaald moment kwamen ze bin-

nen, gooiden een emmer water over mij, en brachten me een stuk brood met ketchup. Ik ga dat nooit vergeten. De vierde dag hoorde ik van buiten een massa van misschien tweeduizend arbeiders schreeuwen: Libertad! Vrijheid! Dan mocht ik tien jaar in de isoleercel blijven, ik zou het uitgehouden hebben. Men weet dat je er zit, dat je bestaat, en dat geeft kracht. Dat is ook wat er in de sloppenwijken gebeurde, en waarom ik er zo graag geleefd heb. De geheime ervaring van de solidariteit. Die mensen hangen daar met duizenden als Christus aan hun kruis, en ze willen er af. Dat kunnen ze pas als ze een naam hebben, als anderen hen doen bestaan. Dat is de grootste kracht: betekenis geven aan elkaar, de onverschilligheid doorbreken. Het is niet het geld dat mensen mobiliseert, maar wel het respect. De kracht om mensen te bewegen, zit pas in je woorden als je echt in de mens gelooft. Als je zegt 'jij kunt dat maat' (*met warme stem*) dan gaat zelfs iemand die er geen aanleg voor heeft er 100% voor. Niet met een ei in zijn broek, maar met een gevoel van eigenwaarde. Dat is wat we momenteel nodig hebben: er gaan enorm veel mogelijkheden verloren omdat er zo veel naar de postjes wordt gekeken, en niet naar de mens."

GELOOF IN DE JEUGD

In 1979 ontmoette Frans Leen van Rentergem. Een paar maand later trouwden ze en trokken naar Italië waar Frans marmeren beelden maakte. In 1984 vertrokken ze met hun twee kinderen Fabio en Serena naar Costa Rica. Daar richtte Frans een illegaal syndicaat van koffieplukkers en het kunstenaarscollectief Jade op. Het koppel kreeg er nog twee dochters: Maya en Francesca. Terug in België legde Wuytack zich toe op het beeldhouwen. Hij maakt tijdsportretten. De magische dood van een planeet, Het beledigde heden, Spiraal van het verlangen zijn enkele van de titels. Wuytacks beelden vielen meermaals internationaal in de prijzen. We vroegen hem naar zijn indruk van België, van onze tijd.

"Ons tijdsklimaat is onbewoonbaar geworden. Ik zal eens een simpel voorbeeld geven. Hoe kunnen vernieuwende ideeën zich nog in de levens van jonge, inspirerende mensen nestelen? Ze zijn verdomme dag en nacht dwaze jobkes aan het doen om de feodale huurprijzen van hun woning

te kunnen betalen. Als een koppel wil gaan samenwonen, betalen ze al vlug 500 euro voor een klein appartementje. Met wat moet je dat betalen? Voor een hoop stenen jongens! Dat is het wilde kapitalisme, maar niemand protesteert! (*opgewonden*) De prijzen gaan de hoogte in en iedereen wacht af, maar de armen kunnen niet wachten. Om de berusting te doorbreken moet je gemeenschappen vormen. Op ieder niveau: van wijk tot wereld. Die actie met de lange tafel bij jullie in Gent, dát was daar een goed voorbeeld van. We hoorden erover tot hier in Wachtebeke. De bruggen naar de ander liggen er, maar we moeten erover durven. Ik geloof enorm in de jeugd. Vaak doet men er meewarig of pessimistisch over. Maar nee: wij hebben een fantastische jeugd. (*luid*) Mannen en vrouwen die iets kunnen veranderen, die iets gaan veranderen. Wij hebben een oorlog meegemaakt. Dat is de slechtste verandering die men zich kan voorstellen. Dan leggen ze honderdduizenden mensen onder de grond... waarvoor?

En dan heb je niet eens het recht om nee te zeggen tegen je officier. Je moet de ander zomaar doodschieten, iemand die je niet eens kent. De kalmeringstechnieken om de kracht van nieuw leven en frisse ideeën te onderdrukken zijn van alle tijden. Vandaag de dag is het met desinformatie, drugs of racisme. Morgen is het weer wat anders. Toch moet ik Che telkens gelijk geven als ik een pasgeboren kind in mijn armen draag; de NIEUWE MENS is opnieuw geboren, hoera! Er groeit een nieuw tijdperk in de verlangens van jonge mensen. Hou je maar vast aan je bretellen! (*lacht*)"

MATHIAS BIENSTMAN

BOEK EN DOCUMENTAIRE OVER FRANS WUYTACK

Nog dit jaar verschijnen een boek en film over Frans Wuytack, beide gemaakt door zijn kinderen. De uitgeverij EPO publiceert het boek dat door zijn dochters Serena (danseres-choreografe) en Maya (theateractrice en dichteres) wordt geschreven. Het is een project waarin ze het intense levensverhaal van hun vader herverkennen in een nieuwe vorm die balanceert op de golven van biografie, kunstboek, historische document en filosofisch manifest. "We proberen het leven van ons vader vanuit een objectief vertelstandpunt te beschrijven, en laten verschillende mensen aan het woord die beslissende situaties in zijn leven meegemaakt hebben. Een geschiedenis draait niet om één persoon. Bewust willen we ook de anderen aan het woord laten, en zo verschillende lagen in zijn levensverhaal aanbrengen," zegt Serena. Momenteel redigeert ze samen met haar zus de laatste hoofdstukken van het boek. De lancering is voor het najaar. Op de vraag of het niet moeilijk is om een boek te schrijven over haar eigen vader, antwoordt ze: "Ik vond het altijd ongelooflijk zalig toen m'n vader vroeger zijn verhalen vertelde. Pas later besepte ik dat er een universele boodschap in zit. Namelijk dat je niet moet buigen voor het fatalisme of de gelatenheid, maar dat je zelf het roer in handen kan nemen. Het gaat er niet om

een ideaalbeeld van hem te schetsen, maar wel om die optimistische boodschap mee te geven." Hoewel Fabio Wuytack nog maar 25 is, vielen zijn films internationaal in de prijzen. In *Made in Italy* brengt hij een historisch filmpje van de gebroeders Lumière terug naar de marmergroeven in Toscane waar het gedraaid is. Het leidt tot een intrigerende zoektocht vol comedia del arte. *Two Hands* is een gevoelige en poëtische portretfilm van een Palestijnse hartchirurg. Voor de langspeelfilm *Persona non grata* waar hij nu de laatste hand aan legt, volgde hij zijn vader bij zijn terugkeer naar Venezuela na dertig jaar ballingschap. "Er gaat een mysterieuze aantrekkingskracht uit van Latijns-Amerika. Met de documentaire hoop ik mensen te bereiken die dat mee willen doorvoelen. Opstandigheid en verzet maken deel uit van de *state of mind* van het continent. Mijn vader is als een brug tussen verleden en heden. Ik volgde hem met een *High Definition* camera door de sloppenwijken. Normaal gezien durft niemand daar nog binnen te stappen met zelfs maar een paar mooie schoenen aan. Maar het waren mijn vaders ervaringen die me de kans gaven er nu onvergetelijke mensen te ontmoeten. Hopelijk is de documentaire een echt stukje cinema, dat vertolkt wat dit continent momenteel kan teweegbrengen in iemand die het doorleeft."

De film zal in het najaar te zien zijn op Canvas.

REPORTAGE

LIFE'S A BIT

SCHOOLBANK- EN WC-DEURPOËZIE

© Mario Debaene

Wie de leefwereld van jongeren wil begrijpen, moet terug naar school. Niet om er les te volgen of mee aan te schuiven in de refter, maar om de veelzeggende sporen te bestuderen die het jonge volkje er met verve achterlaat op schoolbanken en wc-deuren. Een bloemlezing van de meest krasse uitspraken, de domste moppen, de opvallendste liefdes- en haatverklaringen, de grofste politieke voorkeuren en de meest poëtische opschriften, voor u verzameld in Gentse scholen en jongerencafé's.

Op Wikipedia wordt het aanbrengen van krabbels op schoolbanken aangegeven met de Engelse term 'doodling'. Volgens de internetencyclopedie wordt 'doodling' vooral bedreven door tieners — alsof bejaarden niet in de schoolbanken zouden durven krassen. Jongeren zouden daarmee uiting geven aan losse gedachten en blijf geven van een verdeelde en vaak afgeleide aandacht. Dezelfde vorm van graffiti op WC-deuren wordt dan weer 'latrinalia' genoemd. Het betreft namen, beledigingen en grappen die uiting geven aan onderdrukte ideeën en emoties. Dat laatste zou wel eens kunnen kloppen. Ik kan me voorstellen dat de idee 'Ik zal je moeder neuken' niet hardop in de les mag worden geuit. Zo'n zin komt dan op de klaagmuur van de klas terecht. Ook de bedenking 'KTA = homoclubhuis' zou, eenmaal hardop geformuleerd, wel eens nare gevolgen kunnen hebben. En geef toe: een leerling die ineens zijn hand in de lucht zwaait en de woorden 'Fuck me' orakelt, dat is toch ook geen zicht. Schoolbanken, muren en wc-deuren zijn in vele opzichten een redding. Maar niet alle opschriften hebben natuurlijk de bedoeling om te shockeren of te kwetsen.

Grofweg kunnen de opgekrabbelde of ingekraste boodschappen onderverdeeld worden in vier categorieën. In de grootste categorie zitten de opschriften die de (al dan niet verzonnen) identiteit van de auteur moeten bevestigen of versterken. Suzanne was here. Dennis rules. Zuster Vaseline en moeder overste were here. I'm Verbist: remember my name! Pubers vaak last van een identiteitscrisis? Daar geven de schoolbanken en WC-deuren dan toch geen blijk van. Ik ben hier geweest, dus ik ben.

Nipt tweede is de categorie met liefdesbetuigingen, gaande van een eenvoudig hartje rond twee namen tot meer doordachte liefdesverklaringen. 'Mijn lief, ik hou van u zoals een eekhoorn van eikels.' Of in het eigengemaakte babytaaltje dat koppels soms hanteren: 'Liefsteke, ik zie u zoveel zo graag voor altijd en durend. Uw foorwijve-

TCH

ke'. Of: 'Urfee, you're my monkey forever.' (Je zult maar eens iemand's aapje zijn, voor altijd.) Mild plagende opschriften ('Anja loves Didier') en ronduit smachtende ('Maarten ik mis je zo') staan zij aan zij. De woeste hoogtes en diepe laagtes van de liefde op schoolbankformaat. Die jeugdige euforie, dat gevoel dat elke nieuwe relatie voor altijd is, ook al duurt ze amper een week, ligt ook mooi vervat in volgende krabbel: 'Eerste weekend samen met mijn grote liefde. Sasha. 11-3-06.'

Interessanter nog is de derde categorie, met boodschappen die getuigen van een kritische maatschappijvisie, een fatalistische ingesteldheid of een diepgewortelde levenswijsheid. Erotiek is duidelijk de aanvoerder in de lijst met tienergedachten: 'If the sex ain't good, lose the guy'. (Als de seks niet goed is, dump dan de kerel). Sommige opschriften zijn eerder apocalyptisch van aard: 'We will all go down together' (We gaan allemaal samen ten onder). Of: 'Satan komt.'

Maar er is hoop: 'There's a land above (!) wrong and right, there we'll meet again'. (Er is een land boven Goed en Kwaad, en daar zullen we elkaar terugzien). Een ander prettig vooruitzicht: 'Moustache man will save us all'. (Snorrenman zal ons allemaal redden). Ook dit valt op: op zoek naar een vroege vorm van zingeving dwepen tienergeesten blijkbaar nog met wijsheden die ze in de lering hebben opgepikt. Zolang ze maar in het Engels zijn geformuleerd; dan lijkt het ineens alsof Angelina Jolie het gezegd heeft. 'Blowing out someone else's candle doesn't make yours shine brighter', bijvoorbeeld. (Iemand anders' kaarsje uitblazen, doet jouw kaarsje nog niet feller schijnen). Of: 'All the freaky people make the beauty of the world' (Het zijn de vreemde mensen die de wereld mooi maken). Sommige boodschappen getuigen van erg bedenkelijke goede bedoelingen ('Alle vuile bruinzakken moeten buiten. Ik wil zelf betalen voor hun vliegticket'), andere zijn oprecht ontroerend. Zo kalkten in een bepaalde school leerlingen de muren vol met de boodschap 'Schietecatte moet blijven!'. Een korte rondvraag leert dat het een solidariteitsactie met een vervangende leerkracht betreft, die geliefder blijkt dan de teruggekeerde vaste leerkracht. Mooi.

De vierde categorie bevat gortdroge bedenkingen en geheel nutteloze aankondigingen die, zo lijkt het wel, uit pure balorigheid zijn neergepend of ingekrast. 'Hasjleluja'. 'Het is maar een spel'. 'Westside = best side'. In de toiletten behoren uitspraken als 'shit happens' en 'ik heb hier mega goed gekakt' tot de favorieten. Een enkeling schreef: 'Ik heb hier seks gehad en het was goed'. Ik ben blij voor hem. 'Gidsen Lede wensen u een aangenaam toiletbezoek.' Dat is vriendelijk. 'Maak er een gezellig moment van. Lotte.' Zal ik doen. Ook op schoolbanken zijn aansporingen een voltreffer. 'Ride bikes'. 'Do the salsa dance'. 'Get money'. 'Fuck you'. Spreekt de schoolgaande jeugd eigenlijk nog correct Nederlands? Ja hoor. 'Dany heeft een soa'. Opgelucht haal ik adem. Gelukkig is er na al dat stuitende prozageweld ook nog gewoon schoolbanken en wc-deur poëzie. Ongetwijfeld geïnspireerd door het geluid van

een doorspoelend toilet kwam dit wc-gedicht tot stand: 'Water. Alle schijn draagt het met zich mee. Altijd zichzelf. Altijd anders. En altijd water.' En van dezelfde auteur, die zich H.D.C. laat noemen: 'Zie hoe mijn zachtste gedachte als een pasgeboren wicht te adem ligt in de glazen broeikast van een gedicht'. Autonome, mooie gedachten worden echter genadeloos afgestraft door de meer realistische jeugd. 'Life's a bitch, a poem won't change that. Greetz, Saf.' (Het leven is een teef, en een gedicht zal daar niets aan veranderen. Groetjes, Saf.) Die houdt het bij rauwere, meer herkenbare poëzie. 'De scheet is een planeet door God geschapen, maar door de mens gelaten. Hij verlicht bij velen de darm en maakt vele broekjes warm.' De volgende generatie Lanoyes is opgestaan.

SARAH KEYMEULEN

Vormingplus
Volkshogeschool Gent-Eeklo vzw

Reigerstraat 8 ■ 9000 Gent
tel. 09 2242265 ■ fax 09 2337687
e-mail info.gent.eeklo@vormingplus.be

ONS NIEUW LENTEPROGRAMMA IS ER!

Zie www.vormingplus.be
en klik op Gent of vraag
onze brochure aan

REPORTAGE

FREINET- EN METHODESCHOLEN

Het Trappenhuis in de Lucas Munichstraat. Vorige lente haalde de school het journaal toen een tiental ouders vier dagen lang voor de poorten van de school kampeerden. De verklaring? Er waren slechts enkele vrije plaatsen voor vele gegadigden. Het Trappenhuis is een populaire Freinetschool, en ze is lang niet alleen: ook bij de Spiegel, de Wingerd, de Harp en andere methodescholen is het dringen voor een plaats op de schoolbanken.

Veel stedelijke basisscholen schakelden in de voorbije vijftien jaar over van klassiek onderwijs naar het gebruik van Freinethouders. In Gent staat de teller momenteel op tien scholen of 1500 kinderen. De omschakeling gebeurde onder impuls van een aantal idealistische pedagogen die zochten naar een manier om de achterstand van arbeiderskinderen in het onderwijs weg te werken door het onderwijs op een totaal andere manier aan te pakken. Maar werden de verwachtingen wel ingelost? Is het Freinethouders nog steeds emanciperend? De ouders die voor de poort van het Trappenhuis kamperen zijn immers geen laaggeschoolde arbeiders, maar hoger opgeleide mensen die heel bewust op zoek gaan naar die vorm van onderwijs die het meest aansluit bij wat zij zelf in de opvoeding van hun kind centraal willen stellen. *(Al slaagde Het Trappenhuis er wel in om ook een aantal buurtbewoners te laten aanschuiven, red.)*

“De meeste mensen die zich inschrijven zijn heel kritisch, en sommigen zijn het oneens met de manier waarop er in het klassiek onderwijs gewerkt wordt”, vertelt Semra, brugfiguur van het Trappenhuis. “Het succes van onze school ligt ook in de ademruimte die kinderen hier krijgen. Het is hier gemoedelijk. Kinderen kunnen op een leuke manier school lopen.” Het is in het Trappenhuis, net als in andere Freinethouders, in de eerste plaats belangrijk dat kinderen zich ‘lekker voelen’ op school.

Jean-Pierre, coördinator van de secundaire Freinethouderschool de Wingerd, is optimistischer over de ouders die kiezen voor het

© Hendrik Braet

Freinethouders: “Twintig jaar geleden waren bijna alle ouders mensen die heel bewust kozen voor dit soort onderwijs. Nu is het aan tijd het keren. We zien nu mensen uit alle milieus, en in tegenstelling tot op andere scholen komen alle ouders naar de oudercontacten. De betrokkenheid van ouders bij de opvoeding en het onderwijs is bij ons heel belangrijk.” Toch zijn de Freinethouders in Gent in grote mate ‘witte’ scholen. Schooltjes die vroeger concentratiescholen waren, tellen vandaag nog slechts een minderheid ‘allochtone’ leerlingen. Nochtans staan de Freinethouders open voor iedereen. De toeloop van autochtone ouders is echter zo groot dat de allochtone ouders vaak te laat komen om hun kind nog te kunnen inschrijven. In het Trappenhuis is ongeveer 25% van de kinderen allochtoon en/of kansarm, 75% van de kinderen behoort tot de autochtone middenklasse. “Ik moet er als brugfiguur op letten dat deze school geen eliteschool wordt”, stelt Semra. “Ik maak erover dat de minderheid niet buitengesloten wordt.” Brugfiguren, die een deel van de zorgtaken binnen een school dragen en de contacten tussen thuis en school ondersteunen, treffen we doorgaans enkel aan in concentratiescholen. Nu het

Trappenhuis geen concentratieschool meer is, wordt Semra’s functie van hogerhand dan ook in vraag gesteld. “Maar de verwachtingen die hier aan mij worden gesteld, zijn eigenlijk nog groter dan die in andere scholen waar ik gewerkt heb. We willen dezelfde kwaliteit van onderwijs aanbieden aan allochtone kinderen, maar ze hebben ook meer zorg nodig. De taalachterstand bij kinderen is nog steeds een groot probleem. Bovendien wordt er ook van de ouders verwacht dat zij betrokken zijn bij het schoolgebeuren, maar vaak lukt dat niet. We doen veel inspanningen om de drempel voor ouders te verlagen. Nederlands blijft echter vaak nog een probleem. Veel mensen huwen met iemand die in Turkije is opgegroeid en vaak zijn beide ouders laaggeschoold. Sommige van die ouders kunnen hun kind tijdens zijn schoolloopbaan niet dezelfde ondersteuning bieden als andere ouders.” Er is bovendien een cultuurverschil tussen de laaggeschoolden en de hooggeschoolden ouders. Zo kennen laaggeschoolden ouders de vergadercultuur van de hooggeschoolden ouders niet of gaat het inhoudelijk hun petje te boven. De ouders verschillen qua sociale levenssfeer, taal, mobiliteit... Dat maakt het organiseren van overlegmomenten

© Hendrik Braet

ten tot een hele uitdaging. Freinetonderwijs beantwoordt aan het postmaterialistische individualisme van vele ouders. Het kind en de persoonlijkheid die het kind ontwikkelt, staan daarbij centraal. “Er worden hoge eisen gesteld aan omkadering en zorg voor ieder kind. We proberen ook bij kinderen die het minder doen het onderste uit de kan te halen. We geven zoveel mogelijk positieve bevestiging”, licht Semra toe. “We detecteren heel snel als er iets minder goed gaat in het leerproces van het kind. In samenspraak met de ouders wordt dan gezocht naar

oplossingen. Al vanaf de kleuterklas heeft elk kind zijn ‘dossier’; zo kunnen we de kinderen en hun ontwikkeling heel goed opvolgen.” “In sommige scholen is er teveel druk om te presteren”, merkt Jean-Pierre op. “Wij pakken het anders aan. Van buitenaf zien ze dat soms als ‘spelen’, maar dat is het niet. Zowel in de basisscholen als in het secundaire onderwijs volgen wij het leerplan en er zijn bij ons ook regels, alleen hoeven we die niet altijd op papier te zetten. Het is een kwestie van gedeelde verantwoordelijkheid.”

MARLIES CASIER

FREINET VOOR BEGINNERS

In het Freinetonderwijs staan de persoonlijke motivatie en verantwoordelijkheid van het kind centraal. Kinderen leren door zelf te ontdekken en te experimenteren, vanuit hun eigen ervaringswereld. Er is daarom veel meer ruimte voor zelfstandig werk en groepswork. De klassen en scholen zijn doorgaans kleiner dan in het traditionele onderwijs. Van de leerkrachten wordt verwacht dat ze ruimte scheppen voor de kinderen om zelf initiatieven te kunnen ontplooiën. Kinderen en volwassenen zijn gelijkwaardig. De leerkracht of ouder legt zo weinig mogelijk eenzijdige verboden op en maakt afspraken in overleg. De leerkracht moet, wanneer hij het gedrag van een kind op school probeert te verklaren, rekening houden met alle facetten en dus niet alleen zijn intellectuele mogelijkheden. Ouders zijn in het Freinetonderwijs collega-opvoeders van de leerkracht.

VERS VAN DE PERS

IK WAS HIER

ik was
hier
ter plekke
voorgeprogrammeerd

hier was ik
ter vlekke
breng mijn vuile was
om zeep
en wissel naar eigen keuze
het zwiergeld
door de strijkrol

hier wordt alles
lekker witgewassen
alles wat al wit was,
witter dan wit

ik draai in een wasmachine
en tel tot tien

heet stof tot nadenken-hot-o-hot
ik was hier
ik was hier niet
ik was
ik

NICOLE LEDEGEN

REPORTAGE

EEN POSTKANTOOR IN UW BUURT? VERGEET HET MAAR!

© Hendrik Braet

De Post wil in Gent zes postkantoren sluiten. Het gaat hoofdzakelijk om postkantoren in kwetsbare en dichtbevolkte wijken: de New Yorkstraat (Muide), de Francisco Ferrerlaan (Van Beverenplein), de Slachthuisstraat (Macharius), de Zwijnaardsesteenweg (Universitair Ziekenhuis), de Langestraat (Ledeberg) en de Sint-Simonstraat (Gentbrugge). Tienstien trok op onderzoek in het postkantoor van de Machariuswijk, vroeg aan de buurtbewoners wat zij vinden van de sluiting van hun postkantoor, en onderzocht waarom het postkantoor eigenlijk weg moet.

VAN GENT...

Het postkantoor in de Machariuswijk ligt in een multiculturele en sociaal diverse wijk. In de buurt woont een mengelmoes van mensen: van Belgische en van Turkse afkomst, ouderen en jongeren, met veel geld en met weinig geld. Verklaring hiervoor vinden we in de diversiteit aan woningen in de wijk: aanpalend aan de Slachthuisstraat bevinden zich de sociale woningen van het Sint-Baafsdorp, iets ver-

derop langs het water aan de Lousbergkaai vinden we de grotere panden met meer goeie inwoners, en nog langs het water in dienstencentrum 'De Horizon' wonen een aantal senioren.

De eerste persoon die we tegenkomen wanneer we op een vrijdagmiddag post vatten aan het kantoor is Richard De Vlaeminck, een 84-jarige inwoner van centrum 'De Horizon'. Richard: "Ik gebruik het postkantoor vooral om betalingen te regelen en geld af te halen. Voor veel oudere mensen in de buurt is dit postkantoor echt belangrijk. Wij kunnen niet zo goed uit de voeten; als dit postkantoor verdwijnt zullen we veel verder moeten lopen. De postpunten zijn voor mij geen oplossing, aangezien ik daar geen geldzaken kan regelen."

Ook Sofia die in de buurt in een boekhoudkantoor werkt, heeft veel vragen: "Ik gebruik het postkantoor vooral voor aangezekende zendingen. Als dit postkantoor sluit, waar zullen we dan naartoe moeten om aangetekende zendingen op te halen?"

Jongere mensen lijken minder problemen te hebben met de sluiting. Thijs woont naast het postkantoor, maar heeft het nog nooit gebruikt: "Ik verstuur vooral e-mails, dus voor mij maakt het sluiten van het postkantoor niet zoveel uit." Niettemin denkt hij dat het voor andere mensen wel problematisch zou kunnen zijn: "Ik zie hier vooral oudere mensen langskomen. Zeker in de voormiddag is het hier druk, het is dus zeker niet zo dat het postkantoor niet gebruikt wordt."

Mariël, die vlakbij in de Kazemattenstraat woont, wijst erop dat de dichtstbijzijnde kantoren in het centrum nu al erg druk zijn. "Voor mij betekent het toch wel een verarming. Wanneer dit kantoor sluit, zal ik voor internationale handelingen naar het kantoor aan het Zuid moeten, maar daar is het dikwijls erg druk".

Ten slotte ontmoeten we Erkan, een ondernemer van Turkse afkomst die in de Dampoortstraat woont. Hij gebruikt het kantoor om geld te storten en te verzenden, of om overschrijvingen te doen. Ook hij wijst erop dat men in de grotere kantoren dikwijls lang moet wachten om gehol-

© Hendrik Braet

pen te worden.

En wat vindt de loketbediende ervan dat 'zijn' postkantoor gesloten wordt? Heeft hij het gevoel dat zijn werk daar overbodig is? Wanneer we de loketbediende naar zijn mening vragen, blijkt tot onze verbazing dat hem een spreekverbod is opgelegd. Ook foto's nemen binnen het postkantoor wordt niet toegestaan.

...OVER BELGIË...

Het is duidelijk dat de sluiting van het postkantoor in de Machariuswijk voor veel mensen een probleem is. Vooral voor oudere mensen, die er hun geldzaken regelen en er inlichtingen inwinnen over postverrichtingen, lijken deze buurtpostkantoren te beantwoorden aan een reëel bestaande behoefte. Maar waarom worden er dan eigenlijk postkantoren gesloten? Moet de Belgische overheid er niet op toezien dat aan deze behoefte voldaan wordt? Blijkbaar denkt de overheid hier anders over. Misschien wist u het nog niet, maar De Post is al een tijdje geen volwaardige overheidsbedrijf meer. Beetje bij beetje schuift de overheid de verantwoordelijkheid over postverrichtingen van zich af. "De markt lost het wel op" is het devies. Het eerste onderdeel dat werd geprivatiseerd was De Bank van De Post, in 1995. Deze is ondertussen voor de helft in handen van de Fortis-bank. Begin 2006 werd 49,99% van het kapitaal dat nog in handen was van De Post afgestaan aan een tijdelijke vereniging van Post Danmark en de Britse groep CVC. De nieuwste stap maken we nu mee: een groot aantal postkantoren wordt gesloten en vervangen door privaat uitgebate 'postpunten' in supermarkten en buurtwinkels. Van de 1300 bestaande postkantoren wil de post er zo'n 700 sluiten.

...NAAR EUROPA

Aan de basis van de privatiseringen ligt de liberalisering van de postactiviteiten die opgelegd wordt door Europa. Dat wil zeggen dat Europa heeft beslist dat de Europese staten geen monopolie meer kunnen hebben over het uitvoeren van postactiviteiten: ze moeten toelaten dat ook private bedrijven deze taken op zich nemen, en dat er dus concurrentie ontstaat. Sinds 1997 heeft Europa verschillende stappen ondernomen om de postactiviteit te liberaliseren. Tot '97 konden de overheden een monopolie behouden op alle postactiviteiten, maar vanaf dan waren de overheden verplicht ook privé-bedrijven toe te laten tot sommige postactiviteiten. Na 2009 zal waarschijnlijk de volledige postmarkt geliberaliseerd worden. Alle postactiviteiten kunnen dan door privé-bedrijven worden overgenomen.

Het is deze geplande liberalisering die er nu al voor zorgt dat De Post 700 postkantoren wil sluiten. Deze postkantoren zijn volgens De Post niet "concurrentieel". Nu kunnen ze nog onderhouden worden met de winsten die De Post maakt op de distributie van poststukken. Na de liberalisering van 2009-2010 zal dat wellicht niet meer mogelijk zijn door de concurrentiedruk.

ELIAS VLERICK

FOTOREPORTAGE

GENTSE STADSGEZICHTEN

foto's © Hendrik Braet

VERHAAL

MIJN VROLIJKE ONBEKENDE

© Freddy Willems

Speciaal voor dit verhaal heb ik het eens een dagje geprobeerd. Om in deze stad iemand nieuw, zonder bekend haar of pluim te ontmoeten. Zo'n vrolijke onbekende die je in een pirouette draait, waardoor je perspectief van vogel naar kikvors verandert. Wat Martin Heylen in Siberië kan, moet mij toch wel zeker lukken in Gent. En bijna ga ik in mijn verkleedkoffer op zoek naar een Russische wollen muts.

Ik verheug me bij de gedachte om uit dat vijfde bord te mogen eten dat zal klaarstaan voor de onverwachte bezoeker. En ik kijk meteen al uit naar een gesprek met iemand wiens achternaam ik niet ken en misschien wel nooit zal kennen. Zo'n gesprek waar geen enkel mailtje of sms'je ter afspraak aan voorafgaat. Het toeval zal ons samen brengen. Al zal ik het toeval natuurlijk wel een handje moeten helpen. Want ik wil niet

zomaar een praatje maken. Over het weer, de euro die alles duurder maakt en die vervelende wegomlegging waaronder de middenstand gebukt gaat.

Nee, dit moet een onbekende worden met

Van alle openingszinnen die ik had bedacht, is er geen een origineel of ondubbelzinnig genoeg om echt in de strijd te gooien.

een andere invalshoek. Een poetsvrouw uit het stadhuis bijvoorbeeld, die alle *backstage* verhalen uit de Gentse politiek in haar

eigen sappige dialect uit de doeken kan doen. Die elke dag alle trouwers ziet passeren, in 't lang en in 't kort, in 't wit en in 't kleur, voor de primeur of een herkansing. "En bij iederen trouw moeten ze weer met iets gooien, madam. Vreselijk is dat. Rijst krijg je nog gemakkelijk weg met de stofzuiger. Maar die confetti, dat is echt brol. Blijft overal aanplakken."

Met dit zelf ontworpen exemplaar in gedachten, begin ik aan mijn actieplan. De titel is voor de hand liggend maar toch zo onvoorspelbaar. Mijn vrolijke onbekende. Ik ben zo iemand die overal lijstjes van maakt. Omdat het anders te vaak bij één actie blijft. En er zijn toch meestal wel een paar acties nodig om een plan te doen slaan. Mijn zoveelste lijstje dus. Dat niet in die propvolle lijstjeslade belandt, maar

meteen daadkrachtig wordt opgevolgd.

Ik probeer het eerst aan de dichtstbijzijnde tramhalte. Vanuit het grote raam in mijn woonkamer kijk ik uit op zo'n wachthokje. Slechts drie uitverkoren tramreizigers kunnen op het bankje zitten. Maar die moeten in de winter dan wel kunnen leven met koude billen, want het bankje is gemaakt van kil metaal. De andere wachtenden spreiden zich in concentrische cirkels rond het hokje. Iedereen kijkt strak voor zich uit. Met af en toe een knikje naar links. Om te kijken of de tram er al aankomt. Ik heb ze vaak genoeg bespioneerd vanuit mijn woonkamer. Maar voor deze observatie toog ik vanuit mijn ivoren toren naar beneden om tussen de wachtenden te gaan staan, alsof ik ook met de tram mee moet. Ik pas meteen al niet in het rijtje, want ik kijk alle richtingen uit. Op zoek naar een eerste ontmoeting. Maar de mensen zien er moe uit. Een jonge gast zet zijn MP3-speler op *shuffle*. Het is nog te vroeg om keuzes te maken en liedjes te zoeken. En ik wil natuurlijk ook niemand tot last zijn. Ik weet hoe belangrijk ochtendstilte kan zijn.

Toch klinkt er ook wel gekwetter aan het trambankje. Een man heeft twee kleine meisjes bij de hand die een boekentas op de rug hebben. Zij zien eruit alsof ze uit een roze prentenboek zijn weggelopen. Met passende kousjes en perfect geplaatste speldjes in het haar. Hij ziet eruit alsof hij al een veldmars heeft gelopen. Ik zou hem willen vragen of hij zichzelf ziet als een moderne man, of hij die staartjes zelf zo mooi heeft opgestoken en of hij ook vindt dat ze veel te snel groot worden. Maar zijn blik staat op onverstoortbaar. Proberen geïnteresseerd te luisteren naar die twee huppelmeisjes maar oh, wat zou het toch leuk zijn als ze even hun klep hielden. Alle goede dingen bestaan uit drie. Maar ik denk niet dat deze man nog een derde meisje erbij kan nemen. En dan kijken plots alle gezichten opgelucht naar links. De verlichting. Het einde van de tunnel. De tram komt eraan en ik druip af.

Naar de volgende plaats waar ik mijn vrolijke onbekende wil ontmoeten. Ik denk aan iets groens, met een zachte, sprieterige ondergrond en houten bankjes die veel warmer zijn om op te zitten. Een park is nu eenmaal een ideale buitenplaats voor stadsmensen zonder eigen tuin. Maar in de winter zit er op het platteland ook niemand in zijn tuin de krant te lezen. En in de stad trekken mensen om precies dezelfde redenen ook niet naar een park. *Simple comme bonjour*, maar ik zeg nog geen vaarwel.

Vol goede moed begin ik aan een rustige wandeling. Hier en daar knik ik even naar een voorbijganger. Zo'n knikje van herkenning: 'Het is fijn om hier even te zijn, vindt u ook niet?' Maar dan zonder dat effectief te zeggen. En dat is wel jammer. Want je hebt soms maar één zinnetje nodig als kapstok om vervolgens een heel verhaal te kunnen vertellen. En om dat verhaal is het me natuurlijk allemaal te doen. Misschien ben ik teveel in beweging om een praatje van lange duur aan te knopen? Bij het eerstvolgende bankje ga ik zitten. Zonder krant, boek of muziek. Want ik moet de passanten laten zien dat ik gestoord mag worden. Lichaamstaal is ook belangrijk. De pupillen wijd open, de mond instellen op een vriendelijke lach en achteroverleunen op het bankje om een toegankelijke indruk te maken. Heel natu-

Ik wou dat ik een bordje kon opzetten: 'Ik ben niet zielig en alleen, ik ben op missie.'

rel ziet het er misschien wel niet uit en ik ga me ook al snel vervelen. Van alle openingszinnen die ik had bedacht, is er geen één origineel of ondubbelzinnig genoeg om echt in de strijd te gooien. Van 'Komt u hier wel vaker?' en 'Heeft u het ook zo koud, samen hebben we het misschien wel warmer' over 'Let op, uw schoenveter is los' tot 'Zou u soms ook weleens een boom willen zijn? Of een grote vogel in de lucht?' Ach, meneer Merlijn, ik wou toch dat je me nu even kon helpen.

Maar bij gebrek aan inspiratie ook geen transpiratie. Ik krijg het koud. En ik krijg medelijden met de eendjes rond de vijver. Of zouden zij de kou niet voelen? Toch is het voor hen eigenlijk ook allemaal niet goed verdeeld. In de zomer lopen er veel bomma's door het park met hun verwende kleinkinderen en een zak broodjes. Om de eendjes mee te voeren. Dat ziet er zo schattig uit. En dan zijn er ook nog van die picknickende studenten die massa's eten achterlaten omdat ze nog altijd gewend zijn dat moeder zal volgen met de stofzuiger. En die handvol werkmensen met kruimelige broodjes die hun lunchpauze op zo'n bankje in het park doorbrengen. Want dat staat zo levensgenieterig tegenover de collega's die in de muffe kantine blijven zitten. In de zomer is het hier dus een waar edenparadijs vol lekkers. In de winter is het roeien met de kruimels die je hebt. Een

trieste gedachte. En meteen ook een interessant thema om het eens met zo'n vrolijke onbekende over te hebben. Maar die is er niet, en dat is zijn gemis.

En ik ben ook gemist. Dat geef ik grif toe. Want het sociale weefsel van onze stad bevindt zich niet in die kleine plukjes groen of kleine kotjes glas. Hier ontmoeten mensen elkaar op café. Tussen pot en pint. Aan een toog op okselhoogte. Of aan een houten tafeltje dat intussen al doorweegt van de vele vuistslagen en leunende ellebogen. Nummer drie uit mijn lijstje wordt een voltreffer. Want alle goede dingen bestaan toch uit drie?

Maar bij het bestellen van mijn eerste Hommelbiertje slaat er alweer een ongemakkelijk gevoel toe. Ik weet mezelf zo niet meteen een houding te geven. En sigaretten om de tijd te doden rook ik niet meer. Gestopt wegens 'het is absurd om iets te consumeren waaraan je straks dood gaat'. Zou ik toch nog eens een laatste pakje kopen? Heb ik tenminste iets te doen: mezelf verkankeren.

Alleen op café gaan is dus echt niks voor mij. Ik voel me net een paria. Een vriendloze in een stad vol leuke mensen. De enige die me zou begrijpen is die zatlap wat verderop. Maar ik ben nog veel te nuchter om zo'n gesprek aan te gaan. Ik wou dat ik een bordje kon opzetten: 'Ik ben niet zielig en alleen, ik ben op missie'. Zou ik een berichtje sturen naar een vriendin? Of ze samen met mij wil wachten op die vrolijke onbekende? Al spelend met mijn gsm besef ik maar al te goed dat die weg nergens naartoe gaat. Behalve misschien naar een leuke avond, maar dat is nu even niet de bedoeling. En trouwens, ik ben een sterke madam, nergens bang van, kan alles alleen... Maar wat is dit een saaie dag aan het worden. Martin Heylen is dan wel naar Siberië gegaan, hij had wel een camera-ploeg en vertaalster mee. Ik zit hier maar in mijn eentje.

Na een half uur heb ik alle etiketten uit de barkast gelezen en een heleboel nieuwe namen ontdekt. Ooit een kat gekend die Balantines heette. Blijkbaar ook een merk voor whisky. Ik heb ook alle spinnenwebben en stoffige hoekjes in de bar gevonden. Een kraakje in het plafond. Ik heb de twaalf bierkaartjes op de toog geteld en ik ben twee keer naar het toilet geweest als afleidingsmaneuver. Maar drie Hommelbiertjes verder gooi ik toch de handdoek in de ring. Vaarwel vrolijke onbekende. Wat jammer dat je er vandaag niet was.

VANESSA DEBRUYNE

COLUMN

DUIFKE LACHT

Minister van Welzijn Inge Vervotte heeft een plan. Ze wil het zelfmoordcijfer in Vlaanderen, dat het hoogste is ter wereld, met acht procent reduceren. Voetballen kunnen we niet, maar in het plegen van zelfmoord behoren wij Vlamingen tot de absolute wereldtop.

Zelfmoord is één van de voornaamste doodsoorzaken bij twintigers, dertigers en mannelijke veertigers.

Acht procent, het is een bescheiden getal, maar alle kleine beetjes helpen.

De minister wil dit doen via preventieve maatregelen. Dat lijkt me een logische redenering. De zelfdoders onverwijd weer tot leven wekken is zelfs voor een minister van christen-democratische signatuur een schier onmogelijke opdracht.

Dus moeten er nog meer meldpunten komen op het vlak van de geestelijke gezondheidszorg en dringt nog meer psychiatrische hulp zich op.

Nog meer psychiatrische hulp? Ook inzake psychiatrische opnames is België de absolute wereldrecordhouder. Vijf procent van de Belgen is al één of meer keer in een psychiatrische instelling opgenomen omwille van psychologische of emotionele problemen. Dat is vijf keer meer dan de gemiddelde EU-burger. Zijn wij dan vijf keer zotter dan onze Franse, Duitse of Nederlandse burens? Niet dus. In geen enkel land in Europa is de psychiatrische zorg zo toegan-

kelijk en zijn er zoveel psychiatrische ziekenbedden als in dit tochtgat aan de Noordzee. En zou het niet bijzonder jammer zijn en economisch onrendabel om die capaciteit en die investeringen in infrastructuur niet maximaal te benutten?

Minister Vervotte heeft nog meer troefkaarten in haar hoge hoed zitten. Ze wil spoorwegen, bruggen, flatgebouwen en dergelijke meer beter beveiligen ten einde potentiële zelfdoders af te schrikken. Dat noem ik nu eens een sterk staaltje van voluntaristische beleidsvoering. Maar het gaat niet ver genoeg. Waarom de verkoop van touwen en appelmoes niet wettelijk aan banden leggen, en de zee droogleggen? (Appelmoes wordt door pillenslikkers namelijk gebruikt om een fond te leggen in de maag, tegen het braken.) Er moet

onverwijd onderhandeld worden met de Franse autoriteiten om de rotsen van Cape Gris Nez in Pas-de-Calais te dynamiteren, want dat is de favoriete zelfmoordbestemming van de zelfmoordenaars aller landen. De IJzertoren zou ik er één moeite bij nemen.

Wij Vlamingen zijn niet alleen zelfmoordkampioenen, ook in het slikken van medicatie kan geen enkel volk aan ons tippen. Vindt u dat niet een beetje paradoxaal, mevrouw de minister? We zitten massaal aan de antidepressiva en andere gelukspilletjes en toch plegen we zelfmoord in hetzelfde tempo als de konijnen kweken. Zou het niet kunnen dat we ons beter eerst eens zouden buigen over de dieperliggende oorzaken van de onthutsende zelfmoordcijfers, in plaats van de Broeders van Liefde en de farmareuzen nog wat rijker te maken? Ik zeg zo maar iets, misschien hebben sommige mensen wel een réden om bewust een finaal punt te zetten achter hun bestaan. Misschien is de actieve welvaartsstaat wel niet voor iederéén het summum van gelukzaligheid.

Ik geloof best dat je de prestaties van wedstrijdduiven met acht procent kunt opfokken door ze krachtvoer toe te dienen. Maar u bent minister van welzijn, niet van de duivensport.

Hoogachtend,
Lieven Deflandre